

SAGNLANDET LEJRE

Årsrapport 2017

31/3
2018

SAGNLANDET LEJRE – landet du må udforske
Historisk-Arkæologisk Forsknings- og Formidlingscenter

Nyt magasin under opbygning. I marts 2017 gik byggeri af en ny magasinbygning i gang som led i realisering af projekt SAGNKONGERNES VERDEN. Byggeriet var muliggjort takket være donationer på i alt 75 mio. kr. fra A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal og Augustinus Fonden. Det samlede projekt omfatter bl.a. genskabelsen af det største hus fra hele Danmarks oldtid – en kongehal fra 700-tallet udgravet ved Gl. Lejre. Den enorme Kongehal skal sammen med et Hirdens Hus indgå i et nyt vikingetidsmiljø. Det ny magasin stod færdigt ved årsskiftet og skal understøtte formidling og levendegørelse af det kommende vikingemiljø.

SAGNLANDET LEJRE – *landet du må udforske*

Historisk-Arkæologisk Forsknings- og Formidlingscenter

Slangealléen 2 – 4320 Lejre

Tlf. 4648 0878 – www.sagnlandet.dk – kontakt@sagnlandet.dk

CVR-nr: 33247257

Indhold

SAGNLANDET LEJRE	5
Besøgstal.....	5
Gæsternes tilfredshed.....	6
Markedsføring og Kommunikation.....	10
Årsresultat 2017.....	12
Samfundsregnskab.....	14
SAGNLANDET LEJRES direkte økonomiske udveksling med samfundet	14
SAGNLANDETS afledte økonomiske bidrag til omsætning i samfundet.....	15
SAGNLANDET LEJRES indkøbsstruktur	16
Konklusion om SAGNLANDET LEJRES betydning i samfundet	17
SAGNKONGERNES VERDEN – et ikon for Nationalpark Skjoldungernes Land godt i vej.....	18
SAGNKONGERNES VERDEN – kildegrundlag og formål.....	19
Forskerseminar om Kongehallens udsmykning	22
Manuskript til publikation om vikingetidens farver afsluttet.....	24
SAGNKONGERNES VERDEN – organisation og samarbejdspartnere	24
1800-TALS SPISEHUS & AKTIVITETSPLADS – en tiltrængt opgradering af Sagnlandets gæstefaciliteter.....	25
Netværk og samarbejder for fremme af kulturturisme	28
Netværk og samarbejder for fremme af dannelse og læring	29
Nye medlemmer i Sagnlandet Lejres bestyrelse	35
Tak til bidragsydere m.fl.....	36
2017 – landet du må udforske i ord og billeder	37
Formidling	38
Et afbalanceret formidlingsprogram	38
Krigerliv formidlet på to forskellige måder.....	38
Historisk håndværk – for hænder og hoved	39
Dyr som ressource for menneskers overlevelse og velstand.....	39
Samarbejder med eksterne aktører om formidling.....	41
Fortidsfamilier	41
Gæsteanalyser	42
Undervisning	45
Undervisningsforløb	45
Pædagogik.....	46
Skoleevalueringer – tilfredsanalyser af kvalitet og relevans.....	48
Nye pædagogiske og undervisningsmæssige initiativer i 2017.....	51
Eksterne, pædagogiske samarbejder	54

Samarbejder med lærer- og formidleruddannelser	56
Forskning	57
Sagnlandet Lejre – en kulturhistorisk feltstation	57
De Historiske Værksteder – Potteri og Dragtværksted	57
Nyt "jydepotteler" – et særligt råmateriale	58
Produktion af lerkar til udstillinger, film og undervisning	58
Dragtrekonstruktion præsenteret på forskersymposium i Tjekkiet	59
Forsøg med spinderedskaber fra jernalder	59
Sagnlandets 12. Internationale jæger-samlertræf "Athra Gathering"	60
Rekonstruktion af hegnshus fra ældre romerskjernalder	61
Erhvervsturisme	62
Autenticitet, Storytelling og Prøv-Selv	63
I Sagnlandet kan virksomheder omsætte CSR-politik i praksis	63
Erhvervsklubben	63
Frivillige	65
Sagnlandet Lejres Venner	65
Frivillige historiske grupper og foreninger	66
CSR (Coorporate Social Responsibility)	66
Samarbejder med velgørende organisationer	66
Bæredygtighed	68
Formålsparagraf	69
Vision: En Fortid i en Nutid med en Fremtid	69
Mission: Jeg prøver og jeg forstår	69
Værdigrundlag: Mangfoldighed – Forståelse - Ansvar	70
Organisation	71
Bestyrelse	72
Direktion	72

SAGNLANDET LEJRE

ÅRSRAPPORT 2017

Besøgstal

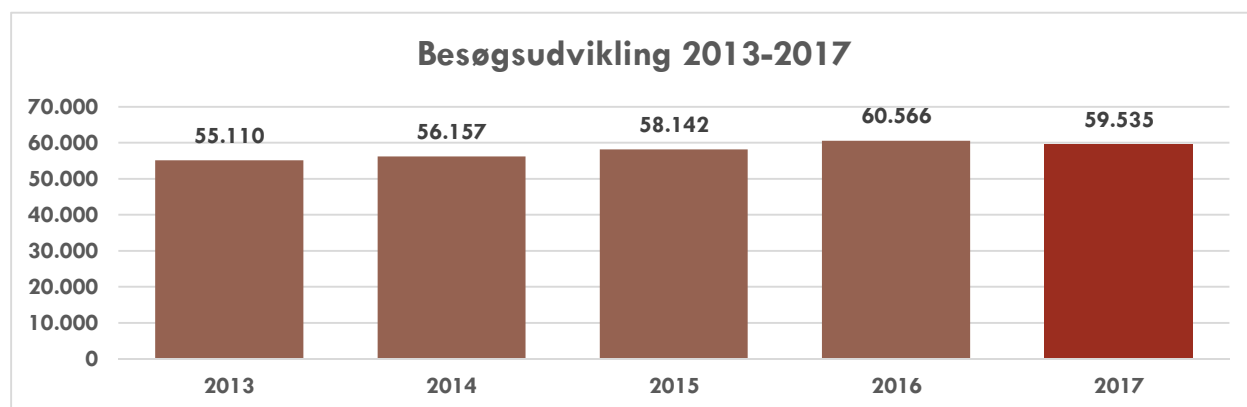
Sagnlandet Lejre opnåede i 2017 i alt 59.535 besøg, hvilket er en tilbagegang på ca. 1,7% (-1.031 besøg) i forhold til 2016 med i alt 60.566 besøg. Faldet skyldes færre Skole-/Institutionsbesøg (14.644 mod 16.585 i 2016) samt færre Erhvervsturismebesøg i forbindelse med firmaarrangementer/-møder (1.976 mod 2.930 i 2016), mens Turist-/Familiebesøg omvendt er steget (42.915 mod 41.051 i 2016). Af det samlede besøgstal udgjorde 92,6% (55.149) danske og 7,4% (4.386) udenlandske besøg. Til sammenligning var fordelingen danske/udenlandske besøg i 2016 henholdsvis 93,0% (56.296) danske og 7,0% (4.270) udenlandske besøg. Som i resten af Danmark er det fortsat Tyskland, der tegner sig for den største andel af Sagnlandets udenlandske besøgende med 26,4%. USA er rykket frem fra en 4. til en 2. plads i forhold til 2016 (12,1%). Herefter følger Frankrig (8,6%), Holland (7,7%) og Storbritannien (6,3%). Sverige indtager en 10. plads (3,2%). Kina ligger på en 12. plads (1,4%) og Rusland på en 23. plads (0,4%).

Ifølge DMI bød sommeren på mange nedbørsdøgn i alle tre sommermåneder. Samlet set endte sommeren 2017 som meget vådere, solfattigere og koldere ift. perioden 2006-2015. Sommeren 2017 indskrev sig således i DMI's vejrstatistikker som den solfattigste sommer siden 2000, den vådeste siden 2011 og den køligste sommer med de laveste sommertemperaturer siden 1874.

Sammenligner man Sagnlandets gæsteudvikling med VisitDenmarks overnatningsstatistik for Region Sjælland, udviser sidstnævnte for de tre sommermåneder som helhed et lille fald på ca. -0,1% i samlet antal overnatninger i forhold til 2016. For hele landet bød sommermånederne på en svag stigning på +0,1%. Set på baggrund af det triste sommervejr, Sagnlandets højsæson som udendørsattraktion, og den regionale samt den nationale overnatningsstatistik i samme måneder, må det betegnes som tilfredsstillende, at besøgstallet er fastholdt på et højere niveau end i årene op til 2016.

Sagnlandets funktion som turistinformation for Lejre Kommune blev ultimo 2016 forlænget til og med 2018. Som turistinformation skal Sagnlandet opfylde en række kriterier mht. åbningstid og serviceniveau fastsat af Dansk Turismefremme. Bl.a. yder Sagnlandets skrankepersonale i Butikken personlig vejledning til turister-

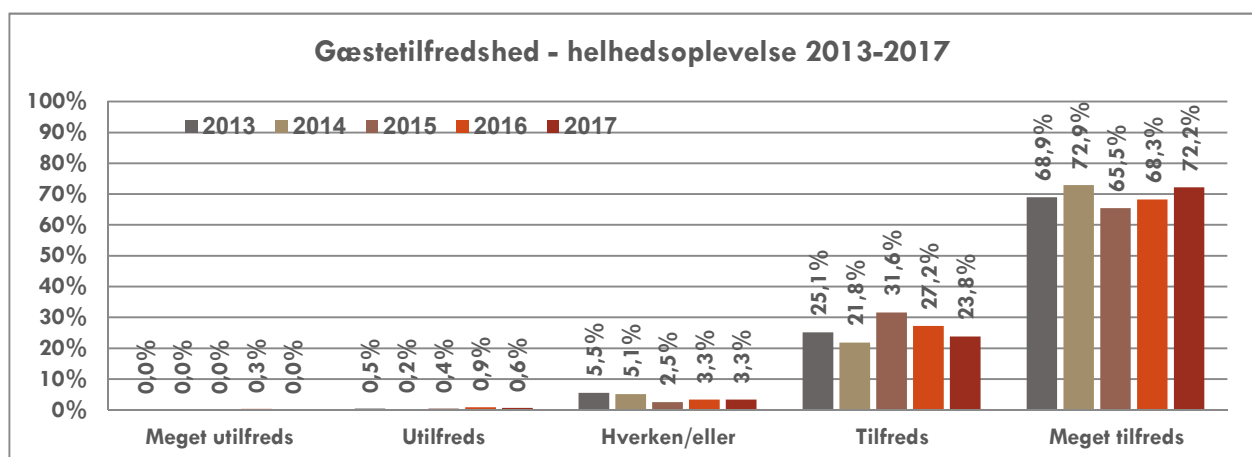

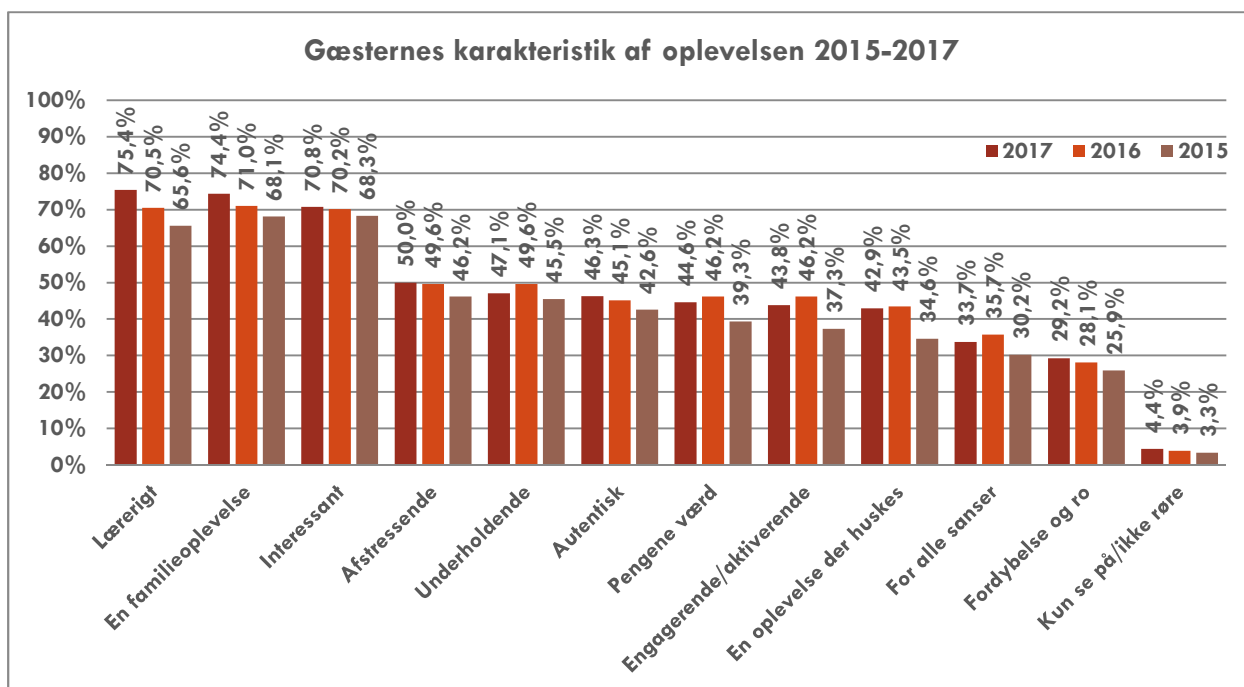
ne og stiller gratis netadgang via publikums-PC til rådighed. Herudover får turisterne i Sagnlandets Butik adgang til brochurer fra lokale turistaktører, der inspirerer til nye oplevelser og udflugter i området. I 2017 udbyggede Lejre Kommune sin turismeindsats ved udpegning af 5 turismeinspirationssteder: Egholm Museum, Solbakken Naturistcamping, Sonnerupgaard Gods, Herslev Bryghus og Stensbøl Gård og Gårdbutik. Et første fællesmøde blev afholdt i Sagnlandet Lejre for vidensdeling og netværksopbygning. Sagnlandet værdsætter det gode samarbejde med Visitlejre og de nye turismeinspirationssteder om at yde god information på kommunens vegne for områdes turister.

Gæsternes tilfredshed

Sagnlandet måler hvert år gæsternes tilfredshed med besøg, personalets service, faglige viden, initiativ til dialog mv. Det sker via daglige spørgeskemaanalyser. Gæsterne kan kvalitativt udtrykke deres tilfredshed på en skala fra 1 – 5, hvor 1 repræsenterer "Meget tilfreds" og 5 "Meget utilfreds". Desuden analyseres hvorfor gæsterne kommer, hvorfra de kommer, om de overnatter i området mv.

Gæsternes tilfredshed med helhedsoplevelsen er stabil og på højt niveau gennem årene. I 2017 er 96,0 % "Tilfreds" eller "Godt tilfreds". I 2016 var tallet 95,1 %.

Kun 0,6 % er "Utilfreds"/"Meget utilfreds" med helhedsoplevelsen af et besøg.

Korrigeres analysen for hhv. lavsæson (med lavere aktivitetsniveau) og højsæson (højt aktivitetsniveau i skoleferier) er tilfredshed i højsæson 96,1% "Tilfreds"/"Meget tilfreds" og 97,8% i lavsæson. Samlet set har Sagnlandet en meget fin gæstetilfredshed uanset sæson.

Gæsterne karakteriserer deres oplevelse og udbytte af besøget ved at tage stilling til en række udsagn og vælger et eller flere, som de synes passer bedst.

Som videnspædagogisk aktivitetscenter med driftstilskud fra Undervisningsministeriet er det glædeligt, at udsagnene "Lærerigt", "En familieoplevelse" og "Interessant" ligger stabilt og sikkert i top 3, blandt de 12 udsagn, gæsterne kan vælge mellem. Ca. 3/4 af alle gæster finder disse tre udsagn kendetegnende for netop deres oplevelse.

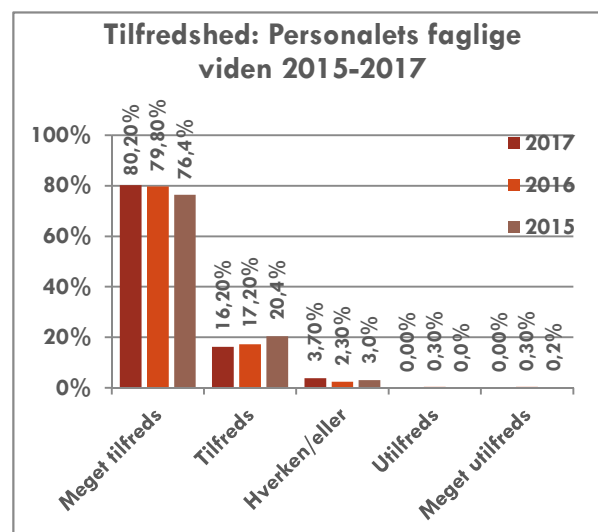
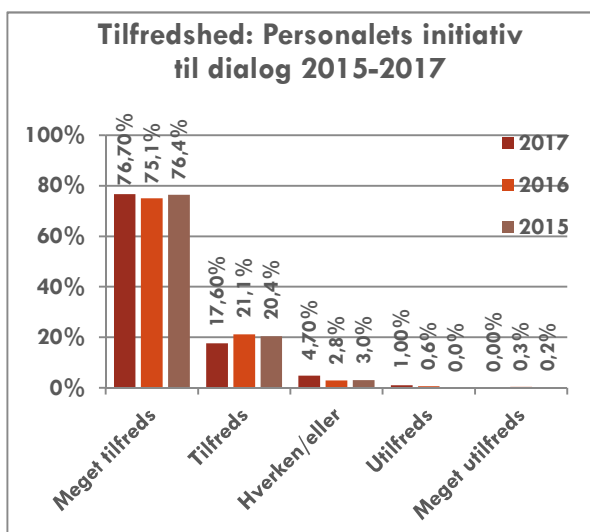
Sagnlandet er en sæsonarbejdsplads med mange studerende fra universiteternes museumsfaglige uddannelser og professionshøjskolernes lærer- og formidlerud-

dannelser, hvortil kommer unge med håndværksmæssig baggrund. Derfor har Sagnlandet løbende personaleudskiftning. For at sikre kvalitet af formidling og undervisning arbejder vi systematisk med rekruttering og efteruddannelse af sæsonansatte medarbejdere. Derfor gennemføres hvert år særlige oplæringsforløb for nye som gamle formidlingsinstruktører.

I 2017 fik oplæringsforløbet en ny form. Sagnlandets formidlere havde ved evaluering af sæson 2016 efterspurgt mere følordning og sidemandsoplæring i stedet for de hidtidige, større, fælles undervisningsseancer over to uger. I 2017 blev forløbet derfor indledt med tre intensive fællesdage med oplæg, øvelser, oplevelser og refleksion, alt afstemt efter medarbejdernes kommende pædagogiske- og formidlingsmæssige praksis. På fælles-dagene blev de over 30 formidlere introduceret til Sagnlandet som et videnspædagogisk aktivitetscenter og til skolernes læringsmål, Forenklede Fælles Mål og forventninger. Teoretiske input blev sat i spil og italesat ved hjælp af eksempler på god formidling gennemført af erfarne Sagnlandsformidlere. Efter fælles-dagene overgik formidlerne i forskellige følordninger i de første uger af sæsonen. Her blev nye formidlere sat sammen med en erfaren formidler i Sagnlandets forskellige historiske miljøer. "Føllenes" indtryk og erfaringer med "hands-on" blev fulgt op med samtale over praksis, før formidlerne selv stod i en formidlings- eller undervisningssituation. Denne blev efterfulgt af feedback, så formidlerne følte sig klædt på til at varetage deres arbejde som formidlingsinstruktører sæsonen igennem. For at styrke arbejdsfællesskabet og de sociale relationer i årets formidlingsteam blev der desuden arrangeret fælles overnatning i Sagnlandets Jernalderlandsby kombineret med lege og underholdning.

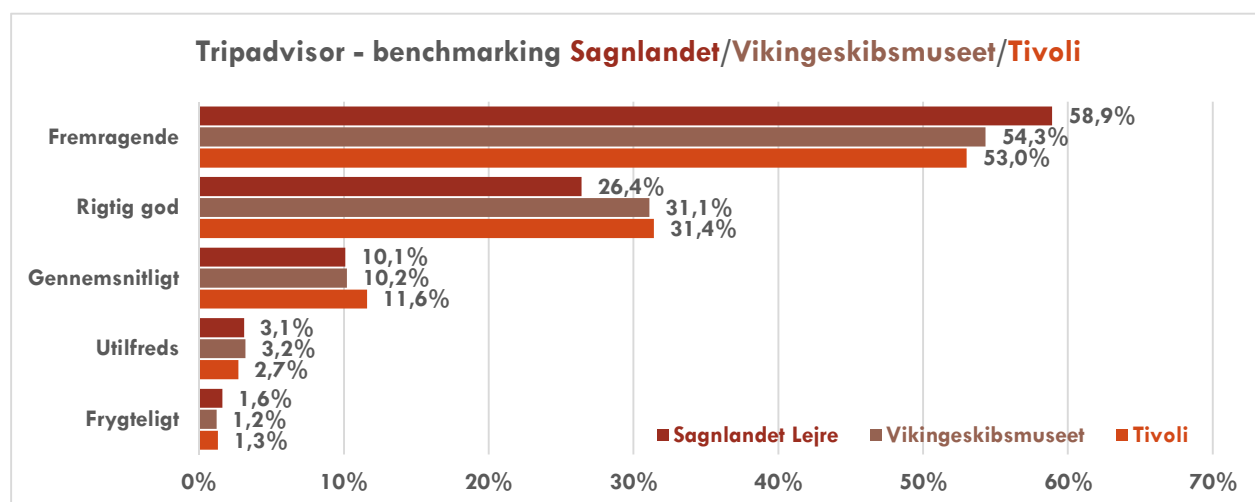

Kompetenceforløbenes effekt afspejles i gæsternes tilfredshed. Kvaliteten af instruktørkorpsets formidling i marken opleves som høj af Sagnlandets gæster. I 2017 udtrykte 94,3 % af gæsterne, at de var "Tilfreds/Meget tilfreds" med personalets evne til dialog, mens personalets faglige viden scorede 96,4 % "Tilfreds/Meget tilfreds".

I 2017 har Sagnlandet Lejres ledelse og mellemledere i samarbejde med Organisationen Danske Museer (ODM) gennemført et længerevarende internt udviklingsforløb for mellemledere og ledelse. Målet har været at styrke den voksende arbejdsplads' samarbejde på tværs af afdelinger. I 2017 rundede Sagnlandet for første gang 100 medarbejdere fordelt på i alt 34,2 årsværk. Det stiller øgede krav til organisation og arbejdsgange. Udviklingsforløbet fortsætter i 2018.

Brugeranmeldelser via eksterne, digitale platforme og sociale medier har stor betydning for potentielle gæsters valg af attraktioner, når de skal planlægge udflugter og ferier. Derfor har Sagnlandet Lejre valgt at integrere link til den brugerdrevne platform TripAdvisor på sin hjemmeside, for at bruge den som et aktivt, men ikke styrbart, markedsføringsredskab. Anmeldelserne her kan ses som en lakmustest af attraktionernes egne, interne gæsteanalyser. Kommer der kritik, er det af samme grund vigtigt at besvare denne hurtigt.

TripAdvisors anmeldelser viser i 2017 god overensstemmelse med Sagnlandets egne publikumsanalyser, omend bedømmelserne på nettet er skarpere. Benchmarking med en lokal samarbejdspartner, Vikingeskibsmuseet, og et nationalt og internationalt dansk attraktionsikon, Tivoli, viser, at Sagnlandets medarbejdere også i sådanne eksterne bedømmelser opnår flotte vurderinger af gæsterne.

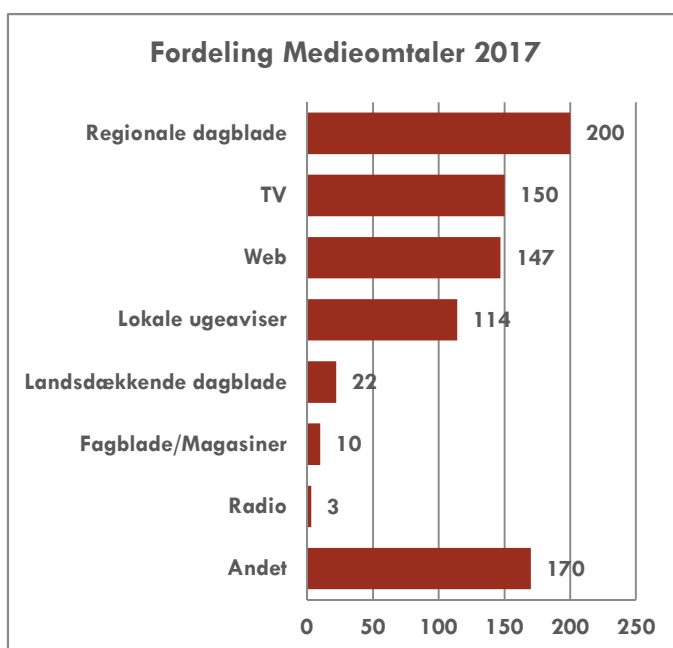
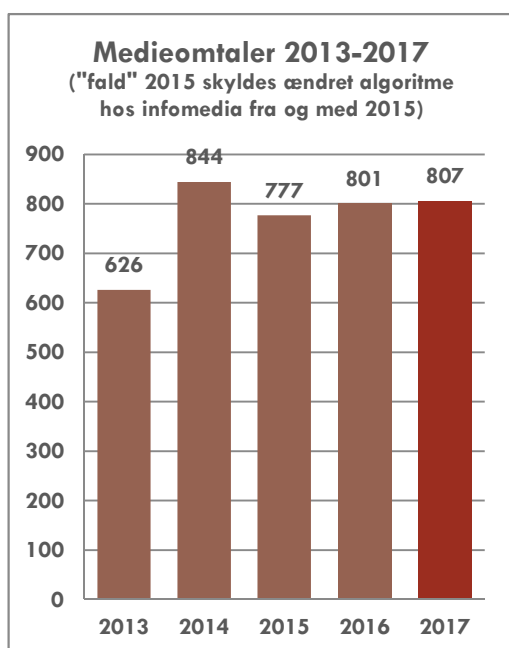
Markedsføring og Kommunikation

Sagnlandet Lejre arbejder løbende med at skabe positiv opmærksomhed omkring sit alsidige virke. Herved bidrager Sagnlandet med positiv opmærksomhed om Lejre Kommune og Region Sjællands unikke kulturhistoriske værdier og oplevelsesmuligheder for kulturturister, børnefamilier, skoler og institutioner, der ønsker at kombinere leg og læring med aktive natur- og kulturoplevelser.

Den aktive PR-indsats omfatter trykte og sociale medier, digitale platforme og samarbejder med medieaktører. Afhængigt af medie- og målgruppe vinkles og skrives historierne forskelligt for at nå så stor en del af Danmarks befolkning som muligt. Målet er at styrke befolkningens interesse for kulturhistorie i almindelighed og kendskabet til Sagnlandet Lejres kulturhistoriske arbejde og aktiviteter i særdeleshed. Det skal sikre, at Sagnlandet er top off mind, når familier og turister skal vælge mellem dagens mange eksisterende kultur- og oplevelsestilbud.

I 2017 var et særligt fokusområde fortsat samarbejde med DR om dokumentarserien og storsatsningen "Historien om Danmark" med premiere i foråret 2017. I løbet af 2016 havde Sagnlandet bl.a. fungeret som film-location og faglig konsulent på udvalgte manuskripter samt bistået med produktion og udlån af historiske dragter og rekvisitter.

I tilbageblik har den samlede PR-indsats sikret god synlighed i en bred vifte af såvel lokale, regionale og landsdækkende aviser, radiostationer og især TV. I sidstnævnte blev Sagnlandet Lejre f.eks. eksponeret og krediteret med navn, hver gang et af de fem første afsnit af "Historien om Danmark" blev vist på DR's kanaler. Udover at blive eksponeret ved de enkelte afsnit, fik Sagnlandet eksponering via DRs trailer for serien. Den indeholdt klip af en medarbejder fra Sagnlandet Lejre, der demonstrer, hvordan man slår ild på jernaldermanér.

Som en del af samarbejdet med DR om "Historien om Danmark", var Sagnlandet Lejre vært for seks aftenvisningsarrangementer: En særlig før-premiere-event med deltagelse af første afsnits manuskriptforfatter og produktions crew blev fulgt op af fem visningsarrangementer. Her blev hvert afsnits dramadokumentariske indhold kvalificeret og uddybet via foredrag fra interne og eksterne eksperter. Alle seks aftenarrangementer var åbne for alle interesserede og fandt sted i Sagnlandets filmsale. Den gratis adgang og mulighed for at stille spørgsmål til eksperterne om seriens indhold tiltrak både gæster og opmærksomhed. Når det var muligt, supplerede Sagnlandet med egne pressehistorier, der forholdt sig til det udsendte afsnit. Et eksempel er en pressehistorie lanceret under overskriften "Glem bronzen, jernet er det nye sort", der udbyggede emnet for det pågældende afsnit.

DR-seriens prioriteringer og vinklinger kickstartede debatter i forskellige medier, som Sagnlandet bidrog til at kvalificere. F.eks. deltog Sagnlandets PR-medarbejder, der er arkæolog og journalist, i P1 programmet "Hjerneboksen", som på Sagnlandets forslag havde valgt at bringe en times debat om en universitetsforskers forslag om at omdøbe "vikingetid" til "stålaldet".

Hertil kom samarbejder om redaktionelle radioprogrammer og artikler lavet af blandt andet DR og Sjællandske mediers Dagblade, der begge tog fat i emner om Danmarks ældste hovedstæder/magtcentre.

I 2017 udsendte Sagnlandet i alt 21 journalistisk bearbejdede pressemeddelelser om egne events og aktiviteter. Foruden disse pressemeddelelser blev der gjort en særlig indsats for at få specifikke historier i udvalgte medier. Det gjaldt især historier relateret til Sagnlandets storstilede anlægsprojekt SAGNKONGERNES VERDEN, der er muliggjort af milliondonationer fra A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal og Augustinus Fonden. Her gennemførte Sagnlandet en strategisk presseindsats med at anlægge forskellige faglige vinkler på projektets mange aspekter. F.eks. inden for temaer som kulturarvsformidling, forskning samt arkitektur og byggeri. Det gav mulighed for at sikre historierne tyngde og relevans for udvalgte medier og deres målgrupper. Det skabte f.eks. opmærksomhed om Roskilde Museums arkæologiske prøvegravning på Sagnlandets arealer forud for, at byggeriet af den enorme kongehal fra 700-tallet kunne gå i gang.

Opsætningen i Sagnlandet af en såkaldt "mock-up" i form af et vægmodul fra Kongehallen bygget i størrelsesforholdet 1:1 gav også opmærksomhed. Selve vægmodulene vejede flere ton og var produceret i dansk egetømmer af højeste kvalitet. Baggrunden for at udføre mock-up'en var at teste forskellige historiske træsamlinger som grundlag for valg og fravalg i den endelige rekonstruktion. Opførelsen af selve kongehallen påbegyndes i 2018.

Prioriteringen af at udnytte Sagnlandets PR-ressourcer til det særlige samarbejde med især DR, har sikret en ekstraordinær stor stigning i antallet af TV-omtaler, der er vigtige for synlighed. Prioriteringen af ressourcer har til gengæld medført et forventet, mindre fald i antallet af omtaler på tryk. Samlet set kan Sagnlandet Lejre i 2017 glæde sig over en lille stigning i det samlede antal medieomtaler.

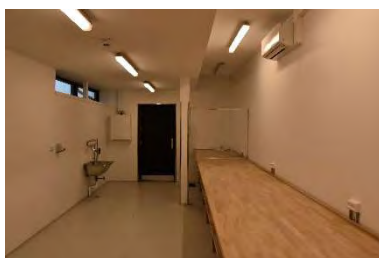
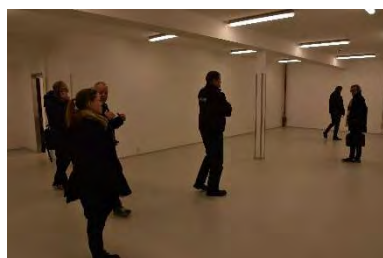
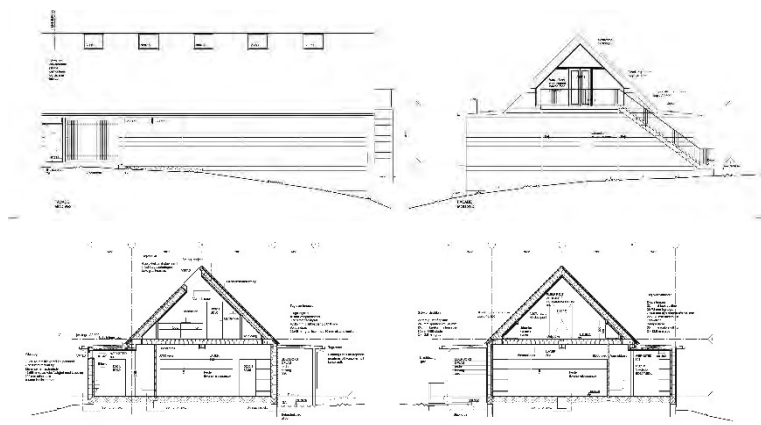
Årsresultat 2017

Som i 2016 afspejler resultatopgørelsen i 2017, at Fonden Sagnlandet Lejre er i færd med at realisere et stort udbygningsprojekt "Sagnkongernes Verden", der er finansieret af private fonde. På grund af disse anlægsudgifter er Sagnlandets nettoomsætning steget betragteligt, mens årets resultat er omtrent uændret og som budgetteret. Opførelsen af Sagnkongernes Verden vil således alene afspejles i resultatopgørelsen i den periode, det varer at anlægge byggeriet, der forventes færdigt i løbet af 2019. Det aktuelle udbygningsprojekt afspejles i posterne "Andre driftsindtægter" og "Andre driftsomkostninger".

I forbindelse med den påbegyndte anlæggelse i 2016 af de nye bygninger, der indgår i Sagnkongernes Verden, etablerede Fonden Sagnlandet Lejre et datterselskab, "Ejendomsselskabet Sagnlandet A/S". Dette selskabs vedtægtsbestemte formål er alene at opføre og eje nybygninger på ejendommen Slangealleen 2, 4320 Lejre samt at udleje bygningerne med hertil hørende løsøre til Fonden Sagnlandet Lejre, Historisk-Arkæologisk Forsknings- og Formidlingscenter og anden i forbindelse hermed stående virksomhed efter bestyrelsens beslutning. Bygningerne må endvidere kun udlejes til den almennyttige institution Fonden Sagnlandet Lejre.

I 2017 er årets resultat af almindelig drift efter afskrivninger et overskud på 4.726 kr. Til sammenligning var årsresultat i 2016 et overskud på 149.460 kr.

Af årets resultat hensættes midler til brug for kommende, stærkt påtrængende renoverings- og vedligeholdelsesopgaver af fondens mange historiske bygninger samt nødvendige fornyelser af IT.

RESULTATOPGØRELSE 1. JANUAR-31. DECEMBER	2017 (kr.)	2016 (t.kr.)
Undervisningsministeriet (driftstilskud)	5.516.000	5.595.000
Lejre Kommune (driftstilskud)	2.278.000	2.269.000
Diverse offentlige tilskud	10.166	106.524
Entreindtægter	3.822.639	3.887.938
Varesalg, butik og kiosk	2.014.022	1.962.979
Øvrige indtægter	2.879.449	2.806.114
Periodisering donationer Velkomstcenter (doneret 2009)	1.015.166	1.015.166
NETTOOMSÆTNING	17.535.442	17.642.721
Andre driftsindtægter (Omsætning indkøbscentral – byggeri Sagnkongernes Verden)	11.766.907	5.376.332
Vareforbrug	-2.027.403	-2.076.789
DÆKNINGSBIDRAG	27.274.946	20.942.264
Personaleomkostninger	-11.535.660	-11.207.016
Salgs- og distributionsomkostninger	-381.729	-338.238
Ejendomsomkostninger	-1.096.405	-1.696.219
Autodrift	-106.271	-131.303
Administrationsomkostninger	-1.420.853	-988.649
Af- og nedskrivninger	-1.116.471	-1.131.315
Andre driftsomkostninger (byggeri Sagnkongernes Verden)	-11.536.183	-5.270.914
DRIFTSRESULTAT	81.374	178.610
Indtægter af kapitalandele	-31.656	0
Andre finansielle omkostninger	-29.150	-29.150
RESULTAT FØR SKAT	4.726	149.460
Skat af årets resultat	0	0
ÅRETS RESULTAT	4.726	149.460
FORSLAG TIL RESULTATDISPONERING		
Henlæggelser til reserve til særlige vedligeholdelsesopgaver	30.000	0
Overført resultat	-25.274	149.460
I ALT	4.726	149.460

Samfundsregnskab

I tilknytning til det ordinære årsregnskab udarbejder Sagnlandet hvert år et samfundsregnskab. Samfundsregnskabet illustrerer, hvordan Sagnlandets tilstedeværelse og aktiviteter har positiv indflydelse på den økonomiske omsætning i samfundet uden for Sagnlandet.

En vurdering af Sagnlandet Lejres samfundsmæssige betydning anskueliggør vi gennem den såkaldte ABS-analyse. ABS står for Attraktionernes Betydning for Samfundet. Analysen har til formål at vurdere og kvantificere attraktioners:

- Direkte økonomiske afledte effekt overfor det offentlige i form af skatter og afgifter.
- Indkøb fordelt på lokalområde, region, Danmark og internationalt.
- Bidrag til arbejdspladser og omsætning i lokalområdet.

ABS-analysen er udviklet af revisionsfirmaet KPMG i regi af Danmarks hidtil største kompetenceudviklingsprojekt for attraktioner, ODA-projektet (Oplevelsesudvikling i Danske Attraktioner) finansieret af Arbejdsmarkedets Feriefond.

ABS-analysen integrerer de officielt anerkendte beregningsmodeller TØBBE (Turismens Økonomiske Betydning for Samfundet udviklet af VisitDenmark) og LINE (model for den økonomiske aktivitet i danske kommuner udviklet af AKF (Anvendt Kommunal Forskning)).

ABS-analysen anvender f.eks. oplysninger om døgnforbrug for endagsturister fordelt på regionsniveau og nationalitet baseret på VisitDenmarks analyser af danske og udenlandske turisters forbrug. Disse nationale statistiske oplysninger kombineres med attraktionens egne publikumsanalyser og regnskabstal.

SAGNLANDET LEJRES direkte økonomiske udveksling med samfundet

SAGNLANDET LEJRES direkte økonomiske udveksling med samfundet

BETALT TIL SAMFUNDET		MODTAGET FRA SAMFUNDET	
A-skat, AM-bidrag	4.071.426	Offentlige, ordinære driftstilskud	7.794.000.
ATP	118.311	Ekstraordinære offentlige tilskud	10.166
Salgsmoms	3.909.150	Købsmoms, netto	3.794.782
Energiafgifter netto	326.474	Refusion, fleks-job mv.	1.834.939
Fleksjobbidrag Stat	90.010	Refusion, sygedagpenge, barsel mv.	113.118
AUD, FIB, Barselsfond mv.	122.425	Refusion, energiafgifter	171.134
I ALT BETALT DIREKTE TILBAGE TIL SAMFUNDET	8.637.796	I ALT DIREKTE BETALING FRA SAMFUNDET	12.887.293
NETTOBIDRAG FRA DET OFFENTLIGE		5.080.343	

Sagnlandet Lejres direkte, økonomiske udveksling med samfundet viser, at nettobidraget fra samfundet til Sagnlandet i 2017 er på 5.080.343 kr. (I 2016 var samfundets nettobidrag 6,1 mio. kr.)

Samfundets samlede økonomiske nettobidrag til Sagnlandet er således 2.713.657 kr. mindre end de ordinære driftstilskud på 7.794.000 kr., som Sagnlandet Lejre modtager i ordinært driftstilskud fra stat og kommune til sit almenyttige virke.

Målt på regnskabstal har Sagnlandet i 2017 således returneret ca. 35 % (2,7 mio. kr.) af sit ordinære offentlige driftstilskud direkte tilbage til samfundet i kroner og øre.

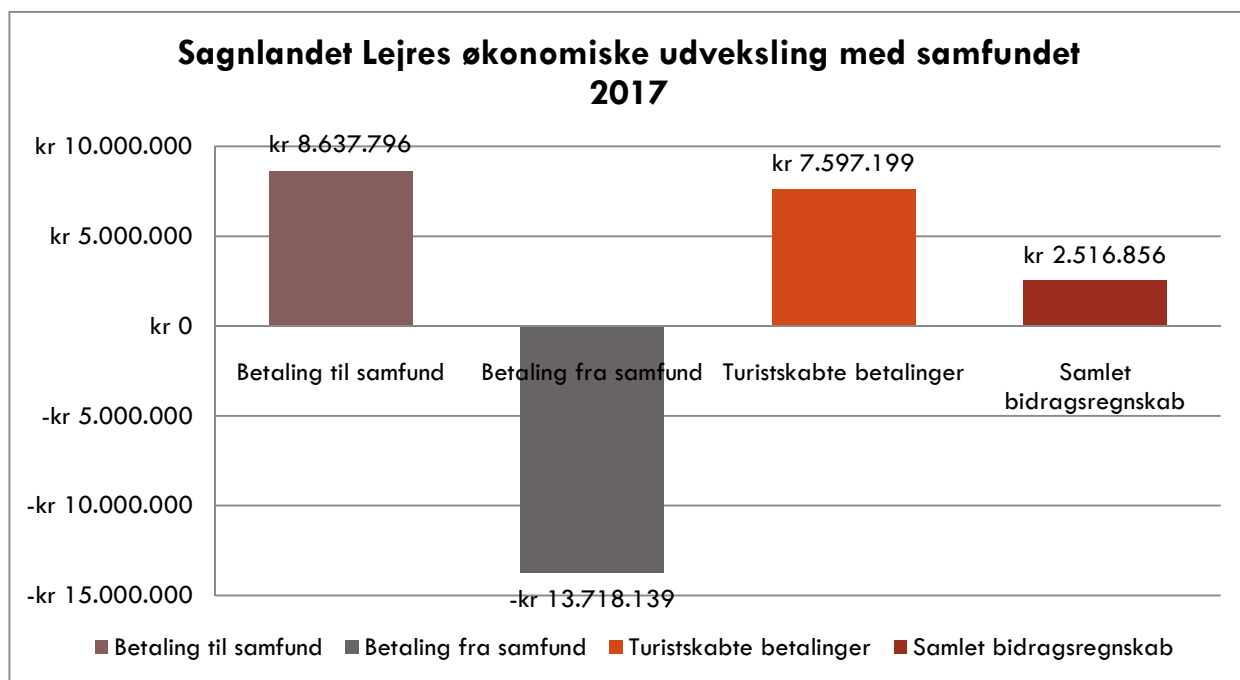
SAGNLANDETS afledte økonomiske bidrag til omsætning i samfundet

Udover at Sagnlandet sender ca. 35 % af sine offentlige driftstilskud direkte tilbage til samfundet, sikrer Sagnlandets virksomhed og mange besøgende, at andre aktører uden for Sagnlandet kan bidrage positivt til samfundsøkonomien.

SAGNLANDET LEJRES afledte økonomiske bidrag til omsætning i samfundet 2017

Antal besøgende i alt	59.535	
Hvoraf	46.199	kommer til området pga. SAGNLANDET LEJRE
Hvoraf	4.644	Besøger området pga. Sagnlandet og andre oplevelser
	8.692	Besøger området eller bor i området og besøger derfor Sagnlandet i anden forbindelse
	42.936	Af det samlede besøgstal er endagsturister
Disse endagsturister skaber en omsætning i samfundet for i alt kr.	18.620.427 kr.	
Af det samlede antal besøgende vælger	6.552	besøgende at overnatte i området (ca. 15 km's radius)
De overnattende gæster skaber en omsætning i samfundet på kr.	3.085.854 kr.	
Samlet skaber de besøgende en omsætning i samfundet på kr.	21.706.281 kr.	udover den omsætning som lægges direkte i SAGNLANDET LEJRE
Heraf udgør kr.	10.853.141 kr.	omsætning i området
SAGNLANDET LEJRE skaber gennem den afledte omsætning	28	arbejdspladser i samfundet udover Sagnlandets egne arbejdspladser
Disse 28 arbejdspladser bidrager med	7.597.199 kr.	til de offentlige kasser i form af moms, A-skat, ATP og lign.
SAGNLANDET LEJRES samlede bidragsregnskab til samfundet er	2.516.856 kr.	Samlet set bidrager Sagnlandet således positivt til samfundet alene målt på økonomiske parametre.

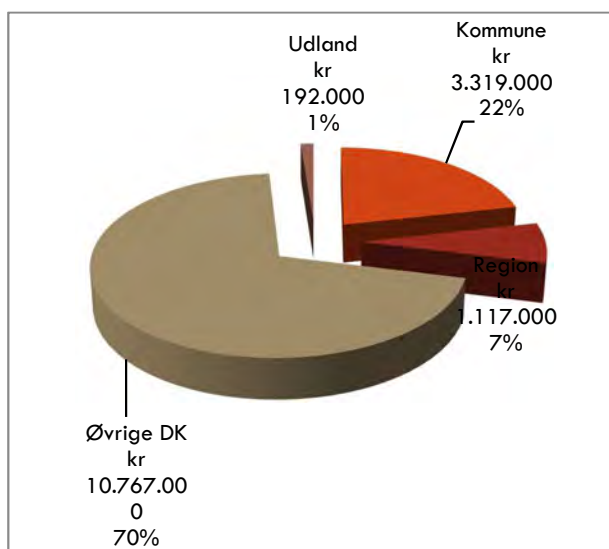
Sagnlandets afledte økonomiske bidrag til omsætning i samfundet beregnes ud fra ABS-modellen. Det sker vha. VisitDenmarks økonomiske nøgletal for forskellige turisttypers døgnforbrug (seneste rapport "Turismens økonomiske betydning i Danmark 2015") og sammensætningen af Sagnlandets 59.535 besøg i 2017, hvis baggrund er opgjort vha. gæsteanalyser.

Samlet set skaber Sagnlandets virksomhed et afledt bidrag til samfundet på 7.597.199 kr. i turistskabte betalinger gennem jobskabelse ud over Sagnlandets egne arbejdspladser. Når samfundets nettobidrag på 5.080.343 kr. fratrækkes de turistskabte betalinger, har Sagnlandets virksomhed i 2017 givet et positivt nettobidrag til samfundet på i alt 2.516.856 kr. (I 2016 var Sagnlandets nettobidrag 1,7 mio. kr.).

SAGNLANDET LEJRES indkøbsstruktur

Sagnlandet anvendte i 2017 i alt 15.395.000 kr. ex. moms i køb af varer og tjenesteydelser. (I 2016 var beløbet på i alt 9.512.000 kr. ex. moms). Den store stigning i køb af varer og tjenesteydelser siden 2016 skyldes den igangværende realisering af Sagnlandet Lejres store udbygningsprojekt, SAGNKONGERNES VERDEN finansieret af private fonde.

Fordeling på Kommune, Region, Øvrige Danmark og Udland viser Sagnlandets bidrag til omsætning i erhvervslivet fordelt på geografi. I 2017 har Sagnlandet lagt betalinger for 3,3 mio. kr. alene i Lejre Kommune til gavn for det lokale erhvervsliv, bl.a. pga. SAGNKONGERNES VERDEN. I 2016 var beløbet 3,4 mio. kr. og i 2015, før udbygningsarbejdet gik i gang, var tallet 0,8 mio. kr.

Konklusion om SAGNLANDET LEJRES betydning i samfundet

ABS-analysen viser, at Sagnlandets samlede virksomhed skaber en økonomisk merværdi for samfundet på godt 2,5 mio. kr. alene anskuet ud fra en markedsøkonomisk synsvinkel.

Vi er stolte over at, at økonomisk værdiskabelse også er mulig for en almennyttig institution som Sagnlandet Lejre. Det viser, at brug af offentlige midler i kulturhistorisk arbejde ikke skal opfattes som udgifter men som en investering, der også generer et øget samfundsøkonomisk afkast.

Hertil kommer den vigtigste, men ikke ikke-økonomisk kvantificerbare værdi, der er formålet med Sagnlandets almennyttige arbejde: At skabe og formidle kulturhistorisk viden til samfundets borgere gennem almen folkeoplysning og undervisning.

Det er en vigtig indsats, hvor Sagnlandet bidrager til at skabe sammenhængskraft, viden og forståelse hos børn og voksne om vores historiske rødder i et alment dannelsesprojekt. Et dannelsesprojekt der viser, at vi som mennesker er både historieskabte og historieskabende og derfor har ansvar for de handlinger og valg, vi træffer i nutiden med konsekvens for fremtiden.

Anerkendelsen af vores almennyttige og folkeoplysende dimension kommer til udtryk gennem godkendelser, evalueringer og anden opbakning til vores virke:

Sagnlandet Lejre er klassificeret som et videnspædagogisk aktivitetscenter af Undervisningsministeriet, der støtter med driftstilskud. Et videnspædagogisk aktivitetscenter står for en alternativ og supplerende formidling af vanskeligt tilgængelige fænomener og bygger sin vidensformidling på publikums aktive deltagelse. Målet er at børn og voksne får viden og indsigt i natur, historie og videnskab gennem lærerige, praktisk orienterede og udfordrende aktiviteter for alle sanser.

Sagnlandet Lejre er i 2008 udvalgt af Kulturstyrelsen som én af "200 særligt udvalgte seværdigheder af national interesse". Disse seværdigheder symboliseres ved et brunt Johanneskors på vejviserskilte ved landevejene for at gøre opmærksom på, at her ligger en national seværdighed, der er en omvej værd.

Sagnlandet Lejre er godkendt af SKAT som alment velgørende/-almennyttig institution efter ligningslovens § 8A. Det gør det muligt for givere at fratrække gavebeløb i deres skattepligtige indkomst.

Hendes Majestæt Dronningen har siden 2003 været Sagnlandet Lejres protektor.

Sagnlandet Lejre ligger centralt i Sjællands første nationalpark, Skjoldungernes Land, udpeget af miljøminister og folketing i 2015.

Udover at udvikle og tilbyde skoleundervisning, lærer- og pædagogkurser, gennemføre lærerige kulturhistoriske events og aktiviteter for børnefamilier og turister og være ramme for arkæologiske forsøg og universitetsundervisning, engagerer Sagnlandet sig også i samfundsaktuelle udfordringer. Det sker såvel gennem egne udviklingsprojekter samt gennem eksterne samarbejdsprojekter, der skal skabe samfundsgavn timer effekter, der rækker langt ud over Sagnlandets egne grænser.

Som del af den samfundsøkonomiske afrapportering, skal der her gives få udvalgte eksempler på sådanne indsatser, som Sagnlandet i 2017 har involveret sig i.

SAGNKONGERNES VERDEN – et ikon for Nationalpark Skjoldungernes Land godt i vej

I 2017 har Sagnlandet Lejre i samarbejde med arkitekter, ingeniører og øvrige rådgivere færdigprojekteret Fase 1 (HAL og MAGASIN) og Fase 2 (HUS) i projekt SAGNKONGERNES VERDEN, der bliver et nyt vikingemiljø i Sagnlandet af internationalt format. Forud ligger flere års arbejde siden 2013 med projektudvikling og dialoger med private fonde. I 2015 resulterede dette arbejde i to store donationer fra hhv. A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal (65 mio. kr.) og Augustinus Fonden (10 mio. kr.)

I foråret 2017 blev realisering af projektelementet MAGASIN sat i værk i et godt samarbejde med entreprenørfirmaet JAKON A/S. Ultimo 2017 blev de nye magasinfaciliteter på i alt 216 etage-m2 afleveret.

De ny faciliteter er opført som et selvstændigt modul i forlængelse af en eksisterende bygning, MULTIHUS, der i 2006 blev doneret af Augustinus Fonden. Det eksisterende MULTIHUS rummer bade- og køkkenfaciliteter for skoler og fortidsfamilier samt interne stabsfaciliteter som storkøkken, køle-, fryse- og svalerum samt vaskeri og dragtmagasin. Den ny magasinindel er opført i samme arkitektur og materialer og føjer sig smukt til den eksisterende. Med det ny magasin har Sagnlandet fået et kombineret lager og snedkerværksted på 145 m2 i stueplan og et fleksibelt arbejdsrum for bl.a. dragtskyning og lettere husflidsarbejder mm. på 1. sal på i alt 71 m2.

Det ny magasin understøtter formidlings- og undervisningsaktiviteterne i det kommende vikingemiljø. Det afløser en ældre, utidssvarende lagerbygning, der sammen med Sagnlandets små lejrskolehytter blev nedrevet i 2017 for at give plads til det ny vikingeområde SAGNKONGERNES VERDEN, der beskrives nærmere nedenfor.

Som led i forberedelserne til bygningen af det ny vikingeområde er det berørte område screenet for evt. arkæologiske spor. Det skete i god dialog med arkæologer fra Roskilde Museum, der i sommeren 2017 foretog en arkæolo-

gisk forundersøgelse af et ca. 4000 m² stort område. Undersøgelsen viste ikke spor af fortidsminder, hvorfor arealet på Roskilde Museums anbefaling blev frigivet til byggeri af Kulturstyrelsen.

I september 2017 modtog Sagnlandet Lejre byggetilladelse til HAL og HUS fra Lejre Kommune Center for Teknik & Miljø. Forud var modtaget diverse dispensationer og godkendelser fra bl.a. Fredningsnævnet og Vestsjællands Beredskab.

Gennem hele planlægnings- og projekteringsprocessen har Sagnlandet Lejre og rådgivergruppen haft mange møder og dialoger om det usædvanlige byggeprojekt med kommunens planlæggere og bygningsagkyndige samt brandsagkyndige fra Vestsjællands Beredskab.

Det har været et særdeles godt samarbejde, hvor såvel kommune og beredskab er gået meget konstruktivt ind i projektet og har bistået med gode råd og sparring. Resultatet er blevet et meget fint og helstøbt projekt, der både favner historisk-arkæologiske hensyn med de nødvendige hensyn til sikkerhed, miljøhensyn, energiforhold mv. Projekt for HAL og HUS kunne derfor sendes i udbud i december 2017.

Tilsvarende gælder det fine samarbejde med projektets to store donatorer A. P. Møller Fonden og Augustinus Fonden. Her har fondenes repræsentanter indlevet sig i projektets egenart og bistået med gode råd og sparring i udvikling af projektet frem til det endelige udbudsprojekt.

Projektelementerne HAL og HUS forventes realiseret i 2019.

SAGNKONGERNES VERDEN – kildegrundlag og formål

SAGNKONGERNES VERDEN tager udgangspunkt i arkæologiske fund gjort af Roskilde Museum i Gl. Lejre. I 2009 udgravede museet sporene af Danmarks største hus fra oldtiden: En kæmpehal af egetømmer på 60 meters længde fra 700-tallet. For at perspektivere størrelsen er Rundetårn til sammenligning 36 meter højt!

SAGNKONGERNES VERDEN

Fundet tolkes af arkæologer som et eksempel på de kongelige halbygninger, der omtales i skriftlige kilder fra vikingetid/tidlig middelalder. I forbindelse med udgravningen af halbygningen, kunne arkæologerne fra Roskilde Museum konstatere, at der i umiddelbar tilknytning til hallen, lå en mindre bygning på ca. 20 meters længde. Den er tolket som et overnatningshus for hallens royale beboere.

I Sagnlandets projekt benævnes disse to bygninger henholdsvis HAL og HUS.

I HALLEN skal gæsterne opleve livet i og omkring et royalt højsæde. HALLEN indrettes med møbler, husgeråd, redskaber, våben, dragter og billedskærerarbejder fra forskellige arkæologiske fund. Bl.a. med inspiration fra den berømte, rigt udstyrede gravhøj ved Oseberg i Norge. I højen lå et velbevaret langskib af træ udstyret med alt, en royal person havde brug for i efterlivet. HALLEN bliver ramme for et levende, autentisk miljø, der afspejler det spektakulære liv og prægtige håndværk, der engang kan have udfoldet sig i Lejre. Derudover bliver selve HALLEN et symbol på datidens ypperste håndværk og forståelse for materialer, geometri og konstruktion.

HUSET skal i Sagnlandet fungere som en stemningsfuld ramme for overnattende skoler på længerevarende undervisningsforløb og lejrskoleophold i Sagnkongernes Verden. Her skal de sove på skind og i alkover og få en sanselig oplevelse, der i den grad vil stimulere deres ind- og medlevelse i historien som en del af horden & husholdets verden. I skoleferier får fortidsfamilier gavn af de nye rammer.

Projektet kombinerer vikingernes elegante arkitektur med det 21 århundredes teknologi og viden om indeklima, arbejdsmiljø og lyssætning. Derfor er HALLEN og HUSETS overlegne halkonstruktioner placeret på moderne fundamenter med strøm, varme, vand og fiberkabler, der muliggør aktiviteter og brug på alle årstider.

SAGNKONGERENES VERDEN er derfor ikke alene et nyskabende kulturhistorisk projekt, der forbinder historiens dybe rødder på tværs af arkæologi, mytologi, arkitektur og landskab i en integreret oplevelse. Det er også et teknologisk innovationsprojekt, hvor Sagnlandet har sat sig som mål at bryde nye veje og vise, hvordan man på æstetisk vis kan bygge bro mellem forhistorisk arkitektur og moderne teknologi for at skabe fleksible rammer for historisk levendegørelse, undervisning og kulturhistoriske arrangementer. Alene HALLENS centrale rum kan rumme op til 300 gæster. Det giver spændende muligheder for at lade skuespillere, storytellere, håndværkere, musikere m.fl. få en unik arena at udfolde sig i til særlige kulturhistoriske arrangementer med teater, musik, fortælling mm. HALLEN og HUSETs gennemtænkte indretning og integration af moderne teknologi skal samtidig forandre Sagnlandet Lejre fra sæson- til helårsattraktion med øget jobskabelse til følge.

Med Sagnkongernes Verden ønsker Sagnlandet at give både børn, unge og voksne "syn for tegn" og oplevelser for både hånd, hoved og hjerte. Et besøg i Sagnkongemiljøet vil både give indblik i nordisk mytologi, Danmarks sagnhistorie, datidens hierarkiske samfundsstruktur, brug af naturens ressourcer og godt håndværk. Det hele formidlet i rammen af en særegen nordisk husform, der opstår i løbet af jernalderen i form af huse med buede langvægge og dobbeltkrumme tagkonstruktioner. Det er en arkitektur, der rummer særlige, raffinerede proportionsforhold, som afslører stor geometrisk viden og indsigt. Sagnlandets arbejde med analyser af forhistorisk arkitektur i kombination med selve projekteringen af kongehallen har således allerede givet ny og spændende forskningsmæssig viden.

Som del af et dannelsesperspektiv vil vi med projektet skærpe børn og unges historiske forståelse af andre tiders livsvilkår og trosforestillinger kombineret med en respekt for vores forfædres kreativitet og innovationsevne. Det skal sikre, at alle gæster efter et besøg i Sagnkongernes Verden oplever sig selv som del af et større historisk hele og med en bevidsthed om, at hver generation står på skuldrene af de foregående på godt og ondt.

Ud fra et samfundsperspektiv indgår projektet i synergi med vigtige samfundsmæssige indsatsområder. Det store projekt forholder sig til kommunale, regionale og nationale strategier om åben skole og praksisnær undervisning, styrkelse af lokal identitet og sammenhængskraft og udvikling af bæredygtig kulturturisme for øget vækst og beskæftigelse. Projektet kommer derfor mange forskellige interessenter til gavn.

Forskerseminar om Kongehallens udsmykning

I august 2017 afholdt Sagnlandet Lejre en intensiv todages forskerworkshop med det formål, at få diskuteret og indkredset mulige arkæologiske kilder, der kunne lægges til grund for projektering af billedskærerarbejder på udvalgte dele af kongehallens arkitektoniske elementer.

Sagnlandet havde på forhånd defineret de overordnede rammer for Kongehallens udsmykning, som forskerworkshoppen skulle bistå med at udfylde på baggrund af de særligt indbudte workshopdeltageres indsigt i såvel antropologisk, religionsvidenskabelig og arkæologisk forskning.

Sagnlandets grundlæggende præmis er, at kongehallen skal ansues som: **"Et arkitektonisk symbol for en arena for højere magter"**, dvs. både de religiøse/guddommelige magter som de verdslige/politiske magter.

Udover at workshopdeltageres udsmykningsforslag skulle understøtte ovennævnte præmis, skulle de samtidig:

- Være tidstypiske og afspejle stilmoder og -typer karakteristisk for det "8. århundrede" +/- den usikkerhed, der ligger i hallens arkæologiske datering på baggrund af en enkelt C14 datering.
- Kunne dimensioneres og udføres i træ. Da træ kun sjældent er bevaret i arkæologiske fund, må inspiration også hentes fra metalgenstande i form af smykker, sværdskeider, hjelme og andet, men samtidigt skal de konkrete foreslåede fund kunne transformeres til træarbejde i passende skala til HALLENS dimensioner.
- Passe til arkitektonisk kontekst. På et overordnet niveau skal udsmykning afspejle, at den indgår i et monumentalt, aristokratisk hal-miljø, der både har favnet og iscenesat politiske såvel som religiøse/kosmologiske strategier og symboler. På et specifikt niveau skal ud-

smykning afspejle hvilket arkitektonisk element den placeres på. F.eks. om den udsmykker dørpartier og herunder hvilket dørparti i en række af døre i et hierarki, der har struktureret bevægelse/oplevelse af arkitekturen osv. Herudover skal udsmykningen forholde sig til et kosmologisk niveau, herunder f.eks. verdenshjørner, oppe/nede, ude/inde og lignende indbyrdes relationer, der afspejler særlig status, værdi mv.

- Være formidlingseget. Sidst, men ikke mindst, skal den valgte ornamentik/udsmykning være formidlingseget. Det sikrer, at Sagnlandet som et videnspædagogisk aktivitetscenter kan præstere "... en *alternativ og supplerende formidling af vanskeligt tilgængelige fænomener og begreber ...*". Konkret skal Sagnlandets Skoletjeneste og Formidlingsafdeling i videst muligt omfang kunne bruge ornamentik og udsmykning som stærke visuelle og taktile elementer i det pædagogiske arbejde og dialog med gæsterne i formidling af mentalitetshistorie.

Ovenstående præmisser bidrager til at sikre, at Kongehallen gennem sin endelige udsmykning bliver et vigtigt pædagogisk redskab i et dannelsesprojekt, hvor fortidsfortolkning bidrager til samtidsforståelse med perspektiv for børn og unges fremtidsforventning. Kongehalsmiljøet anskuet som **"Et arkitektonisk symbol for en arena for højere magter"**, kommer således til at understøtte fortælling om, og refleksion over, den måde mennesker til alle steder og tider har klassificeret og forholdt sig undersøgende/fortolkende til det umiddelbart sansbare univers. Herunder de naturkræfter og naturfænomener, der omgiver mennesker nu som dengang, men som opfattes forskelligt afhængigt af menneskers forskellige kulturelle briller. Det kan f.eks. være samspillet mellem *"menneske/dyr relationer"*, opfattelsen af *"liv/død"*, magi og værnemidler i form af tegn til *"beskyttelse, frugtbarhed, magi"* og andet. Hertil kommer andre symboler og udtryk, der afspejler kulturelle samfundsnormer som statushierarkier, sociale tilhørsforhold, slægtsforhold, forhold mellem køn osv.

Workshopgruppen gik særdeles engageret til opgaven. I løbet af to intensive døgn, hvor der blev arbejdet fra morgen til aften, fik gruppen i fællesskab indkredset mulige fund, stile og symboler og deres indbyrdes placering i kongehalsmiljøet. Herved fik Sagnlandet et inspirerende fundament og pejlemærke for Kongehallens udsmykning, der til fulde indfrie de fire krav ovenfor. Efterfølgende har Sagnlandet arbejdet intensivt videre med disse input frem til projekt udbud.

Der skal derfor her lyde en stor og varm tak til forskerne i workshopgruppen, der bestod af: NFRU-medlem Lotte Hedeager, arkæolog og professor Oslo Universitet og inspirator til gennemførelse af workshoppen. Elna Siv Kristoffersen, Professor Stavanger Universitet. Terje Gansum, arkæolog og Sektionschef Kulturarv, Vestfold Kommune samt Ragnar Orten Lie, arkæolog og religionshistoriker samme sted. Ligeledes tak for indlæg og ideer fra Sagnlandets egne deltagere, Jutta Eberhards, pædagog og skoletjensteansvarlig, Laurent Mazet, arkæolog og Oldtids-områdeansvarlig, Ane Jepsen, arkæolog og Formidlingsansvarlig, der sammen med Lars Holten, arkæolog og direktør, repræsenterede Sagnlandet i arbejdsgruppen. Også tak til deltagerne fra projektets tekniske rådgivere, der deltog og som efterfølgende har arbejdet videre med oplæggene i forhold til praktisk implementering: Kasper Lyneborg, arkitekt og 3D-designer, bygherrerådgiver Hans Henrik Høilund samt arkitekt Jonas Brandt, totalrådgiver.

Manuskript til publikation om vikingetidens farver afsluttet.

I samarbejde med Københavns Universitet, SAXO-instituttet, gennemførte Sagnlandet Lejre i september 2016 et stort heldags forskerseminar "Farverige Vikinger" med 70 deltagere og 12 oplægsholdere. I det tværvideenskabelige seminar deltog arkæologer, kunsthistorikere, konservatorer m.fl. og delte deres viden om oldtidens farvebrug i almindelighed og vikingetidens i særdeleshed.

Takket være et stort koordinerings- og redigeringsarbejde i 2017 af NFRU-medlem, Henriette Lyngstrøm, lektor, ph.d og mag.art, SAXO-instituttet, Københavns Universitet, foreligger der nu et samlet bogmanuskript, der publiceres i 2018. Bogen rummer ni fagfællebedømte artikler, der ud fra forskellige faglige indfaldsvinkler bl.a. forholder sig til farver ud fra teoretiske overvejelser, eksperimentalkræologiske forsøg, farvehistorie samt kemiske analyser og identifikation af vikingetidens farvepalet af bevarede pigmentrester fra forskellige fund. Der skal her lyde en stor tak til bogens redaktør Henriette Lyngstrøm, der også selv bidrager med artikel samt til bogens øvrige bidragsydere Nis Tobias Jespersen, Amalie Skovmøller, Tim Flohr Sørensen, Karin Vestergaard Kristiansen, Mads Chr. Christensen, Maj Ringgaard, Jørgen Poulsen og Josefine Franck Bican. Ligeledes tak til de mange fagfællebedømmere, der gennem kommentarer og gode råd har kvalificeret bogen yderligere.

SAGNKONGERNES VERDEN – organisation og samarbejdspartnere

Styregruppe: Lars Reuter, Projektrådgiver, A.P. Møller og Hustru Chastine McKinney Møllers Fond til almene Formaal, Frank Rechendorff Møller, Fondsdirektør, Augustinus Fonden, Lars Holten, direktør, Sagnlandet Lejre, Hans Henrik Høilund, Elgaard Architecture A/S. Totalrådgiver; Maa., byggeøkonom og partner, Thorben Schmidt, Wohlert Arkitekter. Styregruppen mødes hver anden måned.

Bygherre: Sagnlandet Lejre ved Kristian Kristiansen, bestyrelsesformand, professor, dr.phil. Göteborg Universitet. Peter Skak Iversen, forretningsudvalgsmedlem, tidligere direktør DONG, Lars Holten, direktør Sagnlandet Lejre.

Rådgivergruppe: Bygherrerådgiver: Maa., byggeøkonom og partner, Hans Henrik Høilund, Elgaard Architecture A/S. Totalrådgiver; Maa., byggeøkonom og part-

ner, Thorben Schmidt, Wohler Arkitekter. Tekniske underrådgivere: Ingeniør, master nordisk bygningskulturarv, partner, Jeppe Sten Andersen, Eduard Troelsgaard samt Ingeniør, partner, Kasper Jørgensen, Gert Carstensen A/S. Særlige Bygherreleverandører: Ejer, Palle Nielsen, Bondeskovgaard Savværk (Bilehugget egetømmer) og Maa. Kasper Lyneborg, Tegnestuen Kronværk (udstilling/digital formidling). Rådgivning brand- og sikkerhed: Mikael Nørgaard Gam, Brandteknisk rådgiver, Master i Brandsikkerhed, Dansk Brandinstitut (DBI). Denne gruppe varetager projektering i overensstemmelse med myndighedskrav mv.

Nationalt Fagligt Rådgivende Udvalg (NFRU): Anna Beck, museumsinspektør, Museum Sydøstdanmark. Bente Draiby, arkitekt, mag. art. Henriette Lyngstrøm, lektor Københavns Universitet. Josefine Franck Bican, Forskningsassistent Nationalmuseet. Jørgen Poulsen, fhv. leder Vikingelandsbyen Albertslund. Lars Jørgensen, Forskningsprofessor, Nationalmuseet († september 2016). Lotte Hedeager, Professor, Oslo Universitet. Svend Jakobsen, Ingeniør, partner Eduard Troelsgaard Ingeniører. Torben Dehn, specialkonsulent Kulturstyrelsen.

Øvrig rådgivning: Sagnlandets revisionsfirma BDO ved Peter Rasborg, Senior Partner, statsautoriseret revisor og Sten Kristensen, Partner, Momschef. Ole Bernt Hasling, Advokat(H), Partner, Mazanti-Andersen Korsø Jensen, AdvokatPartnerselskab.

Lejre Kommune: Center for Teknik & Miljø Ann-Britt Zwergius, byggesagsbehandler (koordinerer i forhold til selve byggeriet) samt Mette Straarup, planmedarbejder (afklarer planmæssige spørgsmål). De faste kontaktpersoner indkalder øvrige resourcepersoner i kommunen efter behov for at sikre smidig sagsbehandling.

Sidst, men ikke mindst, har hele kommunalbestyrelsen i Lejre Kommune samt mange andre fra kommunes embedsværk vist Sagnlandets projekt stor interesse og bakket op, hvilket er meget værdsat af såvel bygherre som bevilgende fonde. Tak.

1800-TALS SPISEHUS & AKTIVITETSPLADS – en tiltrængt opgradering af Sagnlandets gæstefaciliteter

Ultimo 2017 modtog Sagnlandet Lejre en flot donation på 13 mio. kr. fra Annie & Otto Johs. Detlefs' Fonde. Donationen skal anvendes til en særdeles tiltrængt renovering og ombygning af Sagnlandets utidssvarende madpakkehus, den historiske bygning Videsøhus. Hertil kommer en fornyelse af det tilknyttede Båldalsområdes faciliteter ledsaget af naturgenopretning og landskabspleje af samme område.

Donationen til projekt "1800-tals spisehus & aktivitetsområde" sætter Sagnlandet i stand til at skabe et spændende og lærerigt spise og aktivitetsmiljø med afsæt i det bevaringsværdige Videsøhus, hvis ældste dele går tilbage til 1764. Fra dette originale hus skal Sagnlandets gæster få lejlighed til at "smage på historien" i form af børnefamilievenlige, historiske, økologiske og sæsonbestemte frokostretter. Det kan f.eks. være flæskeæggekager og saltmadsfade med tørrede, røgede og saltede pølser og skinker ledsaget af groft brød, hjemmelavede frikadeller og gode pølser, sild og frugtgrød med fløde. Hertil husmandskaffe med småkager og bagværk baseret på historiske opskrifter.

For at understrege sammenhængen "jord til bord" skal børnegrupper og familier også kunne købe råvarer, som børn og voksne sammen kan hygge sig med at færdigtilberede på åbne ildsteder og små grills under åben himmel i Båldalen. Det kan f.eks. være dej til bagning af pandekager og sprøde "gode råd" kager, som skal bages på bålpanter og "gode råd jern". Andre børnevenlige muligheder er gode pølser og snobrød. For de voksne kan der f.eks. tilbydes lækre små lammespid ledsaget af krydderurter og fladbrød, der skal grilles og bages over bål. Det er råvarer, brød og tilberedningsformer, vi kender helt tilbage fra jernalder og vikingetid samt sagafortællinger.

Selve Båldalssøen skal oprenses og de stærkt tilgroede brinker plejes gennem udtynning i rør, krat og træer, således at gæsterne får smukke udkig over søen og adgang til at komme tæt på vandet.

Langs Båldalssøens sydside, fra hovedindgang og frem mod Videsøhus-området, anlægges en stor klappehold med historiske fåre- og gederacer. Dyrene sørger for at pleje græs og bevoksning, samtidig med at børn kan komme helt tæt på dyrene. Spredt i Båldalsområdet plantes forskellige frugttræer af gamle sorter, der i sæsonen skal give børn og voksne mulighed for at gå på gratis – og lovlig – æblerov. For mange, ikke mindst børn fra institutioner og skoler fra København, vil det blive første gang, de oplever selv at kunne plukke frugt direkte af træerne.

Sagnlandets generelle tilgængelighed og basale publikumsservice løftes af projektet til gavn for alle besøgende. I tilknytning til Videsøhus opføres der en selvstændig, stråttækt toilet- og depotbygning med handicap- og puslefaciliteter. Her indrettes også opbevarings-

rum for 1800-tals legeredskaber som f.eks. stylder, som gæsterne frit kan låne og lege med i det tilhørende aktivitetsområde. Sidstnævnte kommer til at rumme en 1800-tals keglebane, hvor bl.a. de voksne i familien kan dyste på træfsikkerhed.

Tilgængelighed og socialt samvær fremmes i forhold til øget adgang til sejlads på Båldalssøen. I projektet indgår smukke historiske og håndbyggede jollepramme af træ, der er gode at sidde i og lette at ro og manøvrere. Sammen med en landgangsbro for nem på/afstigning sikrer det, at også bedsteforældre og børnebørn samt knapt så mobile gæster kan få en smuk oplevelse sammen på vandet. Robådene skal vinteropbevares i et tilhørende, nybygget bådehus i tømmer med overdækket udeareal. I sommerhalvåret skal det tjene som aktivitetsbase for områdets instruktører, der bistår gæsterne med udlevering af redningsveste, passer bål og grills mv. Bådehusets overdækkede udeareal tilgodeser samtidig et andet uopfyldt gæstebehov: Muligheden for at en hel skoleklasse i tilfælde af dårligt vejr, kan komme i ly under tag og modtage instruktion og fortælling fra Båldalens personale dér.

Jolleprammene kommer til at sejle på en hidtil ubrugt del af Båldalssøen, mens det nuværende område reserveret for sejlads i forhistoriske stammebåde opretholdes. Herved kommer denne del af søbredden og søen til at blive knyttet til det kommende nye vikingemiljø SAGNKONGERNES VERDEN, der – modsat det gamle vikingeområde – nu får adgang til søen.

Donationen fra *Annie & Otto Johs. Detlefs' Fonde* understøtter og forstærker den positive udvikling af Sagnlandet Lejre, der blev skudt i gang i 2015 med projekteringen af det kommende nye vikingemiljø doneret af *A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal* og *Augustinus Fonden*. Fra studier af gæstedadfærd på andre udendørs attraktioner (dyreparker) er det dokumenteret, at gæsterne bruger 1/3 tid på legeområder, 1/3 tid på spisning og 1/3 tid på kerneoplevelsen. Dvs. 2/3 af gæsternes tidsforbrug går på sociale aktiviteter (leg/spisning), mens tiden som gæsten anvender på attraktionens formål og raison d'être kun udgør 1/3 af tidsforbruget! En dårlig mad-/toiletoplevelse/oplevelse af manglende vedligehold og rum for socialt samvær kan således komme til at overskygge den faglige kerneoplevelse, som attraktionen søger at give.

Da det ny vikingemiljø, som nævnt i forrige afsnit, bliver ikon for Nationalpark Skjoldungernes Land i kraft af sin genskabelse af "kongehallen" fra Gl. Lejre og dermed omdrejningspunkt i Sagnlandets formidling af områdets internationalt kendte sagnhistorie, forventer vi et væsentligt øget besøgstal. Dermed vil der komme markant øget efterspørgsel – og forventning om – rekreative faciliteter af høj kvalitet. Det er derfor særdeles glædeligt, at donationen fra *Annie & Otto Johs. Detlefs' Fonde* nu gør det muligt for Sagnlandet Lejre, at imødekomme disse nationale såvel som internationale gæsters forventninger til en helstøbt kulturhistorisk oplevelse i Sagnlandet på smukkeste vis.

Projekt "1800-tals Spisehus & aktivitetsområde" forventes færdigt i 2019 med Wohlert Arkitekter som totalrådgiver.

Netværk og samarbejder for fremme af kulturturisme

Sagnlandet Lejre deltager løbende i forskellige strategiske netværk for udvikling af øget kulturturisme i Danmark. Her skal blot præsenteres et par eksempler.

I 2017 deltog Sagnlandet Lejre i den stiftende generalforsamling af foreningen "Vikingebuen" på Danmarks Borgcenter. Forud for etableringen af en egentlig juridisk forening er gået flere års samarbejde i et netværk af samme navn.

Foreningens vedtægtsbestemte formål er jf. § 2, formål: *"Foreningen har fokus på markedsføring og har til formål at fremme vikingeturisterhvervet i Danmark til gavn og glæde, for såvel gæster, som foreningens medlemmer/attraktioner og i øvrigt udvikle initiativer til det fælles vikingeturisterhvervs bedste".*

Som medlemmer kan følgende optages jf. § 3, medlemmer: *"Som medlemmer af foreningen kan optages attraktioner der be- driver forskningsbaseret formidlingsvirksomhed indenfor området der omhandler vikinger".*

Medlemmerne omfatter, udover Sagnlandet Lejre der deltager i bestyrelsen, bl.a. Nationalmuseet, Vikingeborgen Trelleborg/Projekt Ny Trelleborg, Museum Sydøstdanmark, Lindholm Høje, Vesthimmerlands Museum, Vikingeskibsmuseet, Bork Vikingehavn, Ribe Vikingecenter, Museet Ribes Vikinger, Vikingemuseet Ladby og Kongernes Jelling, Roskilde-Lejre Museum og Kroppedal Museum.

Den ny nationale forening sikrer, at det oprindelige netværk, der tidligere har generet støtte på over 1 mio. kr. fra bl.a. Kulturministeriets Culture+ midler og fra Kulturstyrelsen, fremadrettet får gavn af hinanden i den styrke og forpligtigelse, der ligger i at deltage i en forpligtigende kontingentbaseret forening. For Sagnlandet Lejre bliver medlemskab af foreningen af særlig stor betydning i årene 2018 og 2019, mens projektet SAGNKONGERNES VERDEN opføres.

Foreningen har udviklet egen designguide og logo "Made by Vikings" til brug ved markedsføring af foreningens fælles produkter.

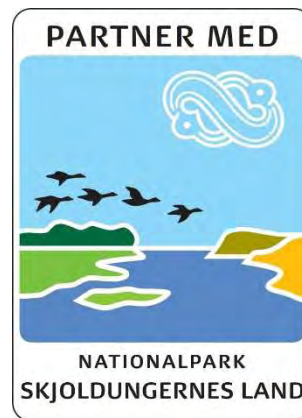
Som resultat af det hidtidige netværkssamarbejde kunne den ny forening ultimo 2017 fejre udgivelsen af en ny turistguide fra Politikens forlag, "Turen går til Vikingetiden". En bog som de deltagende attraktioner har udviklet i fællesskab i dialog med Politikens Forlag. Guidebogen, samt de vikingefortællinger partnerne sammen har udviklet, er ét af de tiltag der skal bidrage til at skabe opmærksomhed om Danmarks spændende kulturarv til gavn for øget kulturturisme.

I 2017 blev Sagnlandet Lejre godkendt som "Formidlingspartner" i Nationalpark Skjoldungernes Lands partnerskabsprogram. Det giver bl.a. Sagnlandet tilladelse til at bruge parkens logo mv. i sin markedsføring. Nationalparkens formål med partnerskabsprogrammerne er, at udvikle samarbejdet med lokale institutioner,

virksomheder og organisationer og enkeltpersoner, der bor eller arbejder i nationalparken, gennem en fælles identitet og tilhørsforhold til nationalparken. Gennem partnerskabsprogrammet vil Nationalparken dele og udbrede "Nationalpark-prædikamentets" branding effekt med lokale aktører, som leverer ydelser eller produkter af en høj kvalitet i tilknytning til nationalparken.

Til gengæld forpligter Sagnlandet Lejre sig til at understøtte Nationalparkens formål og tage hensyn til parkens lodsejere, landsbymiljøer, natur, kulturhistorie og Nationalparkens værdisæt. Ligeledes skal Sagnlandet deltage aktivt i parkens aktiviteter og tilbud, herunder formidle viden om Nationalpark Skjoldungernes Land og distribuere dens materialer til gæster mv.

I maj 2017 deltog Sagnlandet i Nationalpark Skjoldungernes Lands fejring af vedtagelsen af parkens nationalpark plan. Det skete over en weekend med afsæt i parkens grønne del ved Lejre Museum og parkens blå del ved Vikingeskibsmuseet i Roskilde. Sagnlandet deltog med fortællinger og smagsprøver på vikingemad over bål ved Lejre Museum og ved gratis rundvisninger i Sagnlandet Lejre.

Nationalparken på 170 km² skal beskytte natur og kulturhistorie, fremme friluftsliv, formidling, undervisning og forskning – og udvikle lokale fællesskaber, erhverv og turisme. Sagnlandet Lejre har sæde i Nationalpark Rådet.

Netværk og samarbejder for fremme af dannelse og læring

Sagnlandet Lejre deltager løbende i forskellige netværk med fokus på dannelse og læring. Her skal følgende samarbejder i 2017 fremhæves.

Sagnlandet Lejre lægger i sit videnspædagogiske formidlings- og undervisningsarbejde stor vægt på mundtlig formidling og dialog. Det var derfor glædeligt, at Sagnlandet i 2017 kunne indlede et spændende samarbejde med skuespiller og fortæller Jesper la Cour fra det Fortællende Teater (www.detfortællendeteater.dk). Det Fortællende Teater har bl.a. støttet af Kulturministeriet turneret i udlandet med deres genfortælling og fortolkning af Lejre-området signatursagn fra oldtiden, "Bjovulf". Sagnet fortæller bl.a. om Skjoldungernes Kong Hroar og hans berømte mjødhal, Hjortehal. En fortælling de har optrådt med i Sagnlandet Lejre ved flere lejligheder gennem årene.

Det Fortællende Teater havde i 2017 modtaget støtte fra Statens Kunstfonds Projektstøtteudvalg til et treårigt udviklingsprojekt med fokus på børns udvikling og dannelse ved at sætte dem i stand til at skabe egne fortællinger. Konkret skal projektet udfoldes i et samarbejde med skoler, en kommune og en kulturinstitution. Da Det Fortællende Teater ved flere lejligheder har samarbejdet godt med Sagnlandet Lejre og Lejre Kommune om afviklingen af store fortællefestivaler i Sagnlandet op gennem 00'erne, så Teatret et stort potentiale i at gennemføre sit projekt i samarbejde med Sagnlandet og Lejre Kommune.

Formålet med projektet er, at udvikle Lejre Kommune til Danmarks fortællekommune, hvor alle børn bærer en selvvalgt fortælling med sig ud i livet, når de forlader kommunens skoler. Jesper la Cour har arbejdet med en særlig metode, Story Play processen, som et velegnet pædagogisk bud på en konkret vej til at fremme

elevernes udvikling, så de bliver sig selv bevidst. Børn og unge får konkrete oplevelser med at udvikle selvvalgte fortællinger i områdets fortællende landskab. Derigennem kan de indhente konkrete erfaringer i det at "gøre" fortællinger for andre. Det opfylder samtidig skolereformens krav om kommunikation og formidling. Story Play, og det at dele sine fortællinger med andre, skaber et meget stærkt fællesskab og forbinder mennesker i en tid, hvor traditioner er under hastig forandring og ikke længere forbinder folk som tidligere. (Story Play metoden kan ses på <http://storyplay.dk/hvorfor-2/>)

For at skabe opmærksomhed om projektet afviklede Sagnlandet Lejre og Det Fortællende Teater et daglangt seminar en fredag i maj 2017. Seminaret var målrettet skole- og institutionsledere, lærere, pædagoger, bibliotekarer, formidlere, medarbejdere under Skole & Fritid, kulturaktører og Nationalpark Skjoldungernes Land. Seminaret forløb som en kombination af oplæg, fortælling, samtale og workshops. Det blev fulgt af en hel weekend i fortællingens tegn til glæde for Sagnlandets øvrige gæster.

Seminaret blev en stor succes og initiativet og samarbejdet med Det Fortællende Teater og Sagnlandet fortsætter i 2018 i håb om at fremme brugen af den mundtlige fortælling i skolerne.

I Sagnlandet er offerritualer en del af den daglige formidling, hvor historiske og arkæologiske kilder ligger til grund for vores formidling af tro, kult og ritualer. Med afsæt i dette erfaringsgrundlag har Sagnlandets Skoletjeneste i 2017 indgået i et udviklingssamarbejde med Folkekirkens Skoletjeneste. Formålet har været i fællesskab at udvikle et særligt undervisningsmateriale omkring temaet "ofringer" med udgangspunkt i Sagnlandets jernalder og vikingetidsmiljø.

Målgruppe for forløbet er elever på mellemtrin til brug ved undervisning i kristendomsundskab. De læringsmål forløbet understøtter, er at bibringe eleverne en forståelse af "offeret" som en almenmenneskelig handling. Herunder skal eleverne selv reflektere over, hvad mennesket er for et væsen, hvad livet kan byde på, og hvordan man kan – og har – forholdt sig hertil, i forhold til livsetiske spørgsmål.

Forløbet giver samtidig eleverne en tværkulturel indsigt i andre kulturer og livsopfattelsers udformning og brug af offerritualer i forhold til kristendommens forståelse og brug af offerritualer.

Forløbet understøtter elevernes alsidige udvikling, da undervisningen om det almenmenneskelige tema foregår i fællesskab med andre elever. Hertil kommer, at elevernes arbejde med tekster og kilder kombineres med praktiske og kropslige aktiviteter i Sagnlandet. I Sagnlandet Lejres uformelle læringsmiljø får eleverne en enestående mulighed for at opsøge, opleve og skabe æstetiske ind- og udtryk, som ikke kan lade sig gøre hjemme i klasselokalet på tilsvarende vis.

Det udviklede undervisningsforløb skal søsættes ved et lærerseminar i august 2018 ledsaget af faglige oplæg og efterfølgende rundvisning. Herefter udbydes det tre timer lange undervisningsforløb til i alt 68 klasser fra tre forskellige sogne i september 2018.

Sagnlandet Lejre er et af Danmarks i alt 16 videnspædagogiske aktivitetscentre (VPAC'er), der ligger spredt ud over landet. Disse centre modtager driftstilskudtilskud fra Undervisningsministeriets VPAC-pulje på baggrund af årlige ansøgninger og vurderinger. VPAC'erne repræsenterer uformelle læringsmiljøer, der dækker og formidler vigtig viden inden for mange forskellige fagområder til børn, unge og deres forældre i både skole og fritidssammenhæng. Fagområderne omfatter historie, kultur, natur, samfund, bæredygtig udvikling og teknologi. Centrene er derfor en vigtig kulturel og uddannelsesmæssig ressource for samfundet, der formidler forskningsbaseret viden gennem oplevelser og aktiviteter, der aktivt inddrager publikum, sætter tanker i gang, pirrer sanser og nysgerrighed og følelser.

VPAC-netværket mødes flere gange årligt og drøfter særlige problemstillinger og udveksler viden om "best-practice" på mange forskellige områder, der spænder lige fra didaktik til markedsføring.

I 2017 har netværket arbejdet strategisk med at skabe øget politisk kendskab til VPAC'ernes indsats i forhold til folkeskolens og de erhvervsrettede ungdomsuddannelsers udfordringer. Herunder centrenes potentiale for at spille en endnu større rolle. Ved foretræde for Folketingets Uddannelsesudvalg samt individuelle møder med forskellige folketingspolitikere fik VPAC'erne lejlighed til at fortælle at:

- VPAC-centrene i forhold til **folkeskolen** tilbyder mange forløb og samarbejdsmuligheder, der styrker fagligheden, tilbyder unikke undervisningsfaciliteter og løfter klassefællesskabet:
- VPAC-centrene har en meget veludviklet **skoletjeneste** med et samlet besøg af over 200.000 skolebørn hvert år.
- Skolelærerne oplever, at VPAC-centrene "kan tilbyde noget, som skolerne ikke kan selv". Det svarer 89% af skolelærerne efter afholdt undervisningsforløb på **Sagnlandet Lejre**. En skolelærer for en 4. klasse skriver bl.a. i evalueringen om læringsmulighederne: "Fantastisk! Jeg henlagde gerne al min historieundervisning til stedet her".
- VPAC-centrene tilbyder en lang række af undervisningsforløb, der lever op til fællesmålene i folkeskolereformen. Ofte er der tale om et før – under – og efter. På **Universe** sættes der f.eks. fokus på den naturvidenskabelige arbejdsmetode som et led i at styrke elevernes forståelse af sammenhængen mellem teori og praksis. Flere af VPAC-centrene har desuden udviklet særlige forløb for gymnasierne, bl.a. **Vadehavscenret**, der har forløb inden for økologi, fysiologi, bioetik og naturgeografi.
- VPAC-centrene stiller undervisningsfaciliteter til rådighed, som skolerne ikke selv har. Flere skoler bruger f.eks. **NaturBornholms** naturværksted til undervisning i mikroskopering og dissektion af planter og mindre dyr, hvilket kan være vanskeligt at arbejde med på skolen. **Tycho Brahe Planetarium** har netop åbnet et nyt undervisningslokale, SpaceLab, der skal danne ramme om tværfaglige naturvidenskabelige hands-on forsøg inden for fagene biologi, fysik/kemi og geografi.

- VPAC-centrene er med til at skabe forudsætningerne for, at skolelærerne kan bruge os bedst mulig i undervisningen. På **Aqua** kan studerende på lærerseminarierne f.eks. komme i praktiske forløb i 3 måneder, hvor de ender som naturformidler over for en skoleklasse. Det giver dem praktisk erfaring med og inspiration til, hvad man kan bruge den åbne skole til.
- **Økolariet** udarbejder bl.a. fællesfaglige fokusforløb i samarbejde med Vejle Kommunes Sciencelærernetværk til kommunens lærere.
- VPAC-centrene vil vække nysgerrighed og interesse for naturvidenskab, teknologi, natur og historie. Flere af VPAC-centrene, bl.a. **Geo Center Møn**, uddanner desuden "Exciters" i 7. klasse, der skal hjem og skabe begejstring for naturvidenskaben hos deres klassekammerater. På **Lille Vildmosecentret** uddanner de Junior Rangers, som arbejder videre med naturformidling for deres skolekammerater hjemme på deres egen skole.
- På VPAC-centrene oplever vi ofte, at de sociale dynamikker ændrer sig i skoleklasserne, når undervisningen tages ud af de vante rammer og bliver mere hands on-baseret med lærerige og udfordrende aktiviteter for alle sanser. Flere af VPAC-centrene laver desuden målrettede indsatser for elever med særlige forudsætninger – f.eks. har **Experimentarium** et samarbejde med Metropol om "Spiralprojektet", der handler om at give skoletrætte elever lyst til læring.

VPAC-centrene ser i forhold til **ungdomsuddannelserne** muligheder for at kvalificere og forbedre de unges uddannelsesmuligheder.

Flere af VPAC-centrene arbejder sammen med produktionsskoler. På **Ribe Vikingecenter** er det helt integreret, så de unge arbejder med håndværk, dyrehold, køkken/café, butik, service og formidling. Det sker på en rigtig virksomhed, som er en del af oplevelsesøkonomien, der er et af de hurtigst voksende erhverv i Danmark, hvor der skabes nye arbejdspladser i yderområderne. På **Bornholms Midaldrecenter** har man lavet forløb á 12 ugers varighed målrettet udskolingselever under temaet "*Fra gamle håndværk til nutidige Erhvervsuddannelser*".

VPAC-centrene indgår ofte aftaler om erhvervspraktik på mange forskellige niveauer. **Fjord & Bælt** laver f.eks. forløb med både de fagligt stærke unge og unge med særlige behov. De har haft praktikanter fra udskoling, produktionsskoler, dyrepasseruddannelsen, gymnasiet og universitetet, samt unge i afklaringsforløb/praktik. Erhvervspraktikken hjælper de fagligt stærke unge til at blive afklaret i forhold til videre uddannelse, mens de unge med særlige behov oplever at lave noget nyttigt og blive set på som en ressource i stedet for et problem. Specielt kan forløb/praktikker over længere tid give godt udbytte. Både for VPAC'erne og for de unge.

VPAC-centrene har udstillinger og formidling, som ofte berører elementer af indholdet i ungdomsuddannelserne. I **Kulturcentret ASSISTENS** har man udviklet et undervisningsmodul til social- og sundhedsuddannelserne. Her får de studerende konkret viden om, hvordan døden er håndteret i Danmark igennem tre århundreder. Modulet lægger endvidere op til etiske diskussioner af, hvordan vi møder døden, de døende og deres pårørende i dagens samfund.

Flere VPAC-centre arbejder sammen med kommunerne omkring aktivering af borgere. **Middelaldercentret Nykøbing Falster** har f.eks. et tæt samarbejde med kommunen, hvor de igennem sagsbehandlere får anvist folk i arbejdsprøvning, aktivering, løntilskud og andre fra det tredje arbejdsmarked. Disse folk indgår på lige fod med resten af medarbejderne i forskellige teams. Det kan være i formidlingen, i rengøringen eller i forvaltningen. Middelaldercentret har gode erfaringer med at hjælpe disse mennesker videre i andre jobs eller give dem en oplevelse af at høre til et sted. Der er plads til forskellighed på centrene.

VPAC centrene er moderne virksomheder, som både bag facaden og up front, har brug for at være opdateret på teknologien. Erhvervsakademi Sjælland og **Sagnlandet Lejre** har f.eks. indgået en partnerskabsaftale om virksomhedspraktikpladser til rådighed for studerende, der er relevant i forhold til indholds krav i de enkelte uddannelser og med praksisnære opgaver, der er vigtige at få løst for Sagnlandet Lejre (IT- uddannelse med datamatik, webdesign, økonomiske uddannelser med markedsføring og evenmanagement, fødevareuddannelser med fødevareteknologi). Derudover gennemføres der praktikorienterede eksamensprojekter, der også omfatter lærer- og pædagogseminarer.

Det aktiv og potentiale som VPAC'erne repræsenterer i forhold til ovenstående samfundsmæssige udfordringer trives bedst i et tillidsfuldt og så ubureaukratisk samarbejde som muligt med Undervisningsministeriet.

Ultimo 2017 oplyste Undervisningsministeriet som følge af skærpede krav fra Rigsrevisionen, at ministeriet fra og med tilskudsåret 2018 havde ændret praksis mht. krav til VPAC'ernes anmodning om driftstilskud og regnskabsaflæggelse. Fra og med 2018 er VPAC'ernes tilskud fra Undervisningsministeriet omdefineret til aktivitetstilskud, ligesom de hidtidige og årligt indsendte driftsbudgetter fremadrettet alene må omfatte aktiviteter og ikke almindelig drift. Set fra VPAC'ernes side er dette selvsagt bekymrende, da det netop er en stabil og grundlæggende driftsøkonomi, der er forudsætning for at gennemføre aktiviteter og udviklingsprojekter. I forhold til mulighed for at rejse penge fra private fonde, er det ligeledes vigtigt, at det offentlige viser deres opbakning gennem støtte til drift, som fondene ikke vil støtte. Omvendt vil fondene gerne støtte udviklingsprojekter og aktiviteter, såfremt de er betrygget i, at den grundlæggende drift er sikret.

Sagnlandet Lejres direktør havde derfor som repræsentant for VPAC'erne et godt dialogmøde med Undervisningsministeriets embedsværk i efteråret 2017 for at drøfte denne problematik. Skønt der var forståelse for VPAC'ernes ønsker, vejede hensynet til indfrielse af Rigsrevisionens krav om at kunne følge hver enkelt tilskudskrone ud til enkelte, konkrete aktiviteter højest.

Sagnlandet Lejre og Skoletjenesten i København indgik i 2016 ny treårig partnerskabsaftale for perioden 2017-2019. Formålet med partnerskabet er at understøtte og kvalificere udvikling og drift af Sagnlandets undervisning, der sikrer høj pædagogisk kvalitet i den daglige undervisning og målrettet pædagogisk udvikling som pædagogiske laboratorier. Målgrupperne for undervisningsvirksomheden

er børn/pædagoger fra dagtilbud, elever/lærere fra grundskolen, ungdomsuddannelser, VUC (AVU og HF), samt lærer- og pædagoguddannelsen.

Sagnlandet deltager aktivt i Foreningen Historiske Værksteder i Danmark. Foreningens formål er bl.a. at styrke en aktiverende formidling af historien, hvor de besøgende gennem direkte oplevelser og indlevelse får en mere sammenhængende og helhedspræget forståelse af, at nutid og fremtid opstår af fortiden, som vi søger at forstå gennem arbejdet med forskellige kildetyper. Foreningen afholder hvert år forskellige kompetenceudviklende træf, hvor deltagerne bl.a. arbejder med historiske temaer, håndværk og aktiviteter, der kan belyse vores fælles kulturarv på en inddragende og pædagogisk måde for børn, unge og deres voksne.

I 2017 har Sagnlandets formidlere bl.a. deltaget i maxi-træffet *"Barnet i tiden"* i Ribe. Her blev børneliv i for- og nutid behandlet gennem oplæg, workshops og rollespil over to dage. På træffet blev nutidens mange krav til børns læring, herunder politiske forventninger om øget inklusion og højere score i nationale og internationale test og målinger, drøftet i forhold til, hvad de historisk værksteders egen undervisning dels skal forholde sig til og dels kan kvalificere. Børns roller og opfattelse i forskellige historiske perioder fra vikingetid til 1950'erne blev ligeledes drøftet. Endelig gennemførte workshopdeltagerne rollespil, hvor de som skolebørn, skulle prøve forskellige historiske forløb på egen krop for efterfølgende refleksion over oplevelsen og udbyttet, herunder med blik for hvordan den historiske værkstedsundervisning kan videreudvikles for bedst at tilgodese skolernes behov.

Nye medlemmer i Sagnlandet Lejres bestyrelse

I 2017 indvalgte Sagnlandets bestyrelse et nyt bestyrelsesmedlem på årsmødet, som afløser for professor, Ph.d. Rane Willerslev, Aarhus Universitet, der ønskede at fratræde. Det blev professor i arktisk miljøhistorie, dr.phil. Morten Meldgaard, Center for GeoGenetik, Statens Naturhistoriske Museum. Morten Meldgaard bringer stor erfaring ind i bestyrelsen: Tidligere direktør for Statens Naturhistoriske Museer, direktør for Dansk Ekspeditionsfond under Galathea 3. ekspeditionen, direktør og opbygger af kulturhuset Nordatlantens Brygge, direktør for Dansk Polarcenter under Videnskabsministeriet samt som tidligere centerleder af Sagnlandet (dengang Lejre Forsøgscenter) i 1991-1995. Herudover har Morten bl.a. været medlem af bestyrelsen for Middelaldercentret, Falster, et andet af Danmarks 16 videnspædagogiske aktivitetscentre (VPAC).

Tak til bidragsydere m.fl.

Sagnlandet Lejres årsberetning 2017 skal afrundes med en varm tak til mine engagerede og kreative medarbejdere, frivillige fra Sagnlandets Venner, Sagnlandets ulønnede bestyrelse samt vores mange eksterne netværks- og projektpartnere for godt samarbejde og indsatser i årets løb.

Afslutningsvist en varm tak til fonde, puljer, offentlige institutioner, sponsorer og andre, der praktisk og/eller økonomisk har bakket op om Sagnlandet i 2017.

Tak til bidragsydere

For støtte til Sagnlandets Lejres ordinære drift takkes:

Undervisningsministeriet og Lejre Kommune.

For praktisk bistand, projekt- og kompetenceudvikling, partnerskabsaftaler, økonomisk støtte/tilsagn om støtte til udviklingsprojekter og særlige aktiviteter takkes:

A. P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal (Projekt Sagnkongernes Verden), **Annie & Otto Johs. Detlefs' Fonde** (1800-tals spisehus & aktivitetsplads), **Augustinus Fonden** (Projekt Sagnkongernes Verden) **Erhvervsakademi Sjælland Campus Roskilde** (eksamensprojekt fødevareteknologuddannelsen: "HACCP-program (Hazard Analysis Critical Control Points) til plukning og tørring af vilde urter i Sagnlandet Lejre" og praktikprojekt "Søsterkage – dessert med autenticitet og identitet" begge ved Sabrina Johnsen), **Folkekirkens Skoletjeneste** (projekt "Oftring"), **Kulturministeriet** (projekt: Da Danmark Bliver Til), **Kulturregion Midt- og Vestsjælland** (projekt Da Danmark Bliver Til), **Lejre Kommune** (projekt Sagnkongernes Verden, Skole- og Børneinstitutionsaftale 2017-2018, aftale om drift af Turistinformation), **Region Sjælland** (projekt: Da Danmark bliver Til), **Roskilde Kommune** (Skoleaftale 2017-2018) **Sagnlandets Venner i Lejre** (frivillig hjælp), **Skoletjenesten** (udstationering af en 1/2-tids SKT medarbejder samt projekt Da Danmark Bliver Til). **University College Sjælland/Absalon** (i"praktik niv. II")

For sponsorater samt støtte til Sagnlandets almenyttige formål takkes

Furi Appel og Gunnar Niskers Fond, Medlemmerne af Sagnlandet Lejres Erhvervsklub (**BDO - Statsautoriseret revisionsaktieselskab**, København; **Beierholm Revision**, Roskilde; **Bondeskovgård Savværk**; **Clio Online**; **Dansk Drone Kompagni**; **Danske Bank**, Roskilde Afd.; **Elgaard Architecture**; **Hegsmontagen**; **Hornsherred Erhvervsforum**; **KLJ-EL, aps**; **KonditorBager Lejre**; **Nielsen Freight ApS**; **Nordea -Erhverv + Privat Sjælland Midt**; **Nykredit Roskilde**; **TVC Advokatfirma**, Roskilde; **Vestergaard Company A/S**; **Åvang Aps. - Byg, Anlæg & Park**) samt *frivillige private bidragydere*.

5/3 2018 Lars Holten, direktør

2017 – landet du må udforske i ord og billeder

Sagnlandet Lejre er et af Danmarks 16 Videnspædagogiske Aktivitetscentre (VPAC), der modtager driftsstøtte fra Undervisningsministeriet. VPAC'erne dækker: "... de tekniske & naturvidenskabelige og de kunstneriske, kulturelle, historiske, litterære og filosofiske områder, er ikke museer, men står for en alternativ og supplerende formidling af vanskeligt tilgængelige fænomener og begreber - og hvis koncept bygger på vidensformidling via publikums aktive deltagelse." (www.uvm.dk)

For at have status af VPAC og opnå driftsstøtte til videnspædagogisk arbejde, skal vi hvert år dokumentere, at Sagnlandet lever op til Undervisningsministeriets kriterier for støtte. De omfatter bl.a. krav til faglighed, kvalitet, udvikling, relevans for grundskolen, samarbejder lokal, nationalt og internationalt mm.

Til supplement af udvalget af strategiske udviklingsarbejder beskrevet i foregående afsnit i sammenhæng med års- og samfundsregnskab, præsenterer vi i det følgende et kalejdoskopisk vue i ord og billeder af Sagnlandets alsidige arbejdsområder.

De udvalgte aktiviteter fra sæson 2017 illustrerer, hvordan vi i praksis har løftet vores videnspædagogiske arbejde. Der er ikke tale om en udtømmende oversigt over alle årets aktiviteter og samarbejder, men alene illustrative eksempler samlet under hovedoverskrifterne Formidling, Forskning og Undervisning.

SAGNLANDETS aktiviteter indgår i et kredsløb, der består af tre kerneområder: Forskning, Formidling & Undervisning

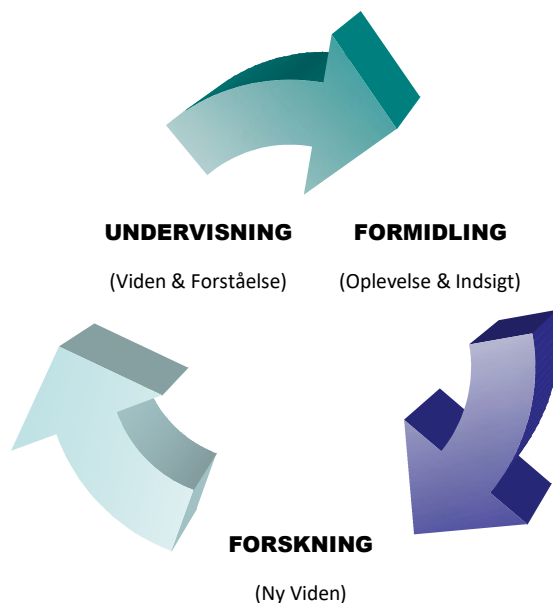
I kredsløbet giver forskningen ny viden, som formidles videre i undervisningssituationen med skoleelever og i formidlingen i det daglige møde med gæsterne

SAGNLANDETS forskningsbaserede formidling giver eleverne og publikum forståelse og indsigt, når vi omsætter ny viden fra forskningsverdenen i håndgribelige oplevelser og aktiviteter, som børn og voksne, selv kan deltage i.

Ideelt set danner mødet mellem ansat og gæst udgangspunkt for en dialog, der igen afføder ny viden og indsigt hos begge parter.

Dette krydsfelt mellem forskning, undervisning og formidling inspirerer til at rejse nye spørgsmål til forskningen for at kunne give nye svar og nye formidlingsoplevelser og aktiviteter.

SAGNLANDET LEJRES kredsløb er i bevægelse ...

Formidling

Et afbalanceret formidlingsprogram

Hvert år sammensætter Sagnlandet Lejres formidlingssektion i samarbejde med de forskellige historiske områder og værksteder i Sagnlandet et formidlingsprogram. Programmet er baseret på årlige kvalitative, kvantitative og øvrige publikumsundersøgelser, hvor vi søger at "skrue op" for de begivenheder og aktiviteter, der har vakt genklang hos de besøgende og tilsvarende tage kritisk stilling til levedygtigheden af aktiviteter, der ikke vakte interesse og engagement hos gæsterne.

Alle Sagnlandets formidlingsmedarbejdere bidrager på forskellige vis til sæsonprogrammet – lige fra pottemagerens "Drej-selv" weekender til Stenalderfestivalens smagsprøver på stenaldermad. Ikke alene bliver alle områder således aktive medspillere i formidlingsudbuddet, men deres forskellige stemninger, oplevelsetyper og formidlingsmetoder bringes også i spil i mødet med gæsterne. Gæsterne begejstres f.eks. over de intime samtaler med en dygtig formidler, som når arkæologen i arkæologisk værksted inddrager de besøgende i oplevelsen af selv at "finde noget" på en arkæologisk udgravning. I den anden ende af oplevelsspektret er shows, hvor mange aktører i fællesskab involverer mange besøgende på én gang. Det sker f.eks. ved krigertræning hvor oplevelsen af at skulle samarbejde med andre gæster på tværs af alder både skaber glæde og en god historisk oplevelse. Variation i aktiviteter, virkemidler og emneområder har således været kendetegnende for formidlingssektionens arbejde og planlægning af 2017.

Årets program var derfor sammensat af mange forskellige komponenter for i videst muligt omfang at tilgodese de forskelligartede gæstegruppers behov og ønsker. Derfor rummer hvert års program både tilbagevendende, lejlighedsvis og nye arrangementer. Det sikrer både genkendelsens glæde samt nyhedens værdi for de mange tusinde gæster, der tilbringer en dag med at udforske Sagnlandet. Her er udvalgte eksempler.

Krigerliv formidlet på to forskellige måder

Netop fortælling og kamp var en væsentlig del af sæsonprogrammet i 2017. På vikingetidspladsen Ravnebjerg blev der dagligt i skoleferier og weekender fortalt

både kendte og mindre kendte fortællinger fra Vikingernes og Sagnkongernes verden for store og små.

Som konsekvens af Sagnlandets krigerformidling er særdeles populær blev formidlingen af dette emne i 2017 opdelt i to forskellige typer af oplevelser med fokus på hver sin målgruppe.

I Jernalderområdet var formidlingsfokus på våbendemonstration og fortælling om jernalderens bevæbning. Dette formidlingsgreb tiltrak gruppen af voksne og større børn, der ønskede mere fortælling ud fra arkæologisk viden, våbnenes anvendelse og mulighed for at røre autentiske våben.

I Vikingområdet var fokus på krigertræning med latexvåben, der tiltrak gruppen af børnefamilier. De nød især den fysiske udfordring i at deltage i træningens sjove og fællesskabsopbyggende samarbejdsøvelser på tværs af generationer.

Historisk håndværk – for hænder og hoved

I 2017 fortsatte Formidlingssektionen sit gode samarbejde med Potteri og Dragtværksted om udvikling af både kreative værkstedsaktiviteter, hvor gæsternes egen fingerfærdigheder er i centrum, og formidling af selve håndværkets tradition og udvikling, hvor rekonstruktionshåndværkernes dybe viden kommer til udfoldelse.

Til førstnævnte kategori hører aktiviteterne "Leg med ler" og "Leg med garn" i henholdsvis Potteriet og Dragtværkstedet. Her tilegner de besøgende sig viden om fortidens metoder og materialer gennem leg og taktile oplevelser med materialer og råstoffer. Det gør både pottemageriets og tekstilhåndværkets årtusinder gamle historie og udvikling levende og håndgribelig fra oldtid til 1800-tal.

Denne taktile vidensformidling via gæsternes eget arbejde med 8000 år gamle lertechnikker varetages primært af studenterinstruktører fra museumsfagene. Således fortælles der lidt men godt, når familierne f.eks. "leger med ler" i det særlige, separate børneværksted, Lille Pot, der ligger ved siden af selve Potteriet.

Sidstnævnte kategori, den dybe vidensformidling af traditioner og teknologiske spidsfindigheder og gennembrud, varetages primært af de professionelle rekonstruktionshåndværkere i Potteri og Dragtværksted. Det sker, mens gæsterne følger håndværkernes arbejde med konkrete rekonstruktioner af arkæologisk materiale.

Denne fine vekselvirkning mellem dyb, faglig viden og børnevenlig viden har skabt et godt oplevelses- og besøgsflow til gavn for både gæste- og personalegrupper, der hver især får tilgodeset netop deres interesser og kernefagligheder.

Dyr som ressource for menneskers overlevelse og velstand

Sagnlandets Formidlingsafdeling tilrettelægger hvert år et alsidigt program, som har til formål at skabe et både oplevelsesrigt og videnskabeligt berigende besøg for gæsterne. Uanset deres personlige og forskellige forudsætninger er vores ambition helt enkelt, at hver gæst gerne skal forlade Sagnlandet en lille smule klogere på fortiden, end da de kom og med lyst til at vide mere om arkæologi, historie og natur.

Her er dyr et godt middel til at fange gæsternes interesse på tværs af uddannelse og social baggrund. Gennem aktiv deltagelse og fortælling helt tæt på Sagnlandets historiske dyreracer får de besøgende en intens oplevelse af at stå ansigt til ansigt med fortidens dyreverden. En dyreverden der i fortiden var en altafgørende ressource for vores forfædres overlevelse.

I 1850'ernes husmandsmiljø, Krikkebjerg huse, har gæsterne deltaget i at fodre tamdyr som geder, får, grise, gæs og ænder. Herved opnår ikke mindst børnene viden om, hvordan man som barn i fortiden var tæt på dyr og deres pleje. Dyrefodringerne suppleres desuden med forskellige fortællinger om "små-landbrugsdyrenes" rolle for landbobefolkningens overlevelse og livsførelse. F.eks. med fortællingen om "fattigsmænds-koen", geden, som Klodshans kom ridende på i H. C. Andersens eventyr af samme navn fra perioden.

I vildsvinefolden får gæsterne fortælling om vildsvinet som både biologisk art og som et vigtigt jagtbytte i fortidens dyreverden. Det sker, mens formidlingsinstruktørerne fodrer vildsvinene og samtidigt fortæller om vildsvinens adfærd og jægerens møde med dyret lige fra stenalderen og til i dag. Det er en fascinerende oplevelse, hvor gæsternes selv iagttager eksempler på dyreres hierarkiske adfærd under fordringen mens de på vildsvinekranier kan mærke ornenes skarpe og store hjørnetænder. De vækker både ærefrygt og begejstring hos alle besøgende.

Fisk kommer gæsterne helt tæt på i form af Sagnlandets historiske karpebestand i Videsø. Her kan gæsterne selv fodre de store, håndtamme karper, der både spiser af hånden og gerne lader sig æde på ryggen imens. Denne historiske spisefisk, der i Danmark har været knyttet til slotte og herregårde som f.eks. Sagnlandets nabo Ledreborg Slot, skaber stor begejstring blandt både små og store gæster.

Som supplement til den daglige skriftlige formidling og fodring af karperne blev der i foråret 2017 sat ekstra fokus på karperne. Det skete ved formidlingsarrangementet "Sagnlandet går i fisk!". Her satte lystfiskere og fiskeeksperter fra Fishing Zealand hinanden stævne og fiskede karper op i et anskuelssesbassin på søbredden til glæde for gæsterne. Her fortalte de moderne fiskeentusiaster om karpernes levevis. Deres formidlingsvinkel blev suppleret med besøg fra Sagnlandets stenalderboplads "Athra". I datidens dragt fortalte og demonstrerede stenalderjægeren fisketeknikker fra jægerstenalder samtidig med, at hun bød på friskrøget ferskvandsfisk.

Samarbejder med eksterne aktører om formidling

Ud over Formidlingssektionens eget kerneprodukt – at facilitere videnspædagogiske aktiviteter for børnefamilier, bedsteforældre med børnebørn og øvrige besøgsgrupper – samarbejder Sagnlandet hvert år med en håndfuld dygtige eksterne historiske-grupper, frivillige interesse foreninger og professionelle aktører om særlige arrangementer.

I 2017 skabte vi således det nye koncept "Fortælle dage", der bød på historiske fortællinger af internationale storytellere. Fortællingerne omhandlede historiske hændelser, der blev omsat til mundtlig fortælling tilpasset forskellige, specifikke målgrupper. Arrangementet blev til i samarbejde mellem Vikingområdet Ravnebjerg, Formidlingssektionen og Det fortællende Teater ved fortæller og skuespiller Jesper La Cour Andersen, der havde medbragt besøgende gæstefortællere fra England.

Et andet formidlingsmæssigt værktøj blev anvendt i samarbejde med historiker Kaare Johannessen kendt fra DR's "Historiequizzen". Her var grebet Historisk Dukketeater med fortællinger fra den nordiske mytologi og germanske sagnverden gengivet som gakket komik med masser af grin, deltagende børn og historisk stof til eftertanke.

Ligeledes samarbejdede Sagnlandets to jernaldergrupper, den germanske "Prindsens Hverving" og romergruppen "Cimbria", om fælles optræden ved jernalderkrigere, romerske legionærer og gladiatorer. Dette møde bød på en dramatisk forestilling, demonstration af udstyr og kampteknikker samt aktiviteter, hvor de besøgende selv kunne prøve kræfter med germansk og romersk udstyr og våbentechnikker.

Fortidsfamilier

I såvel Jernalderlandsby, Vikingområdet og Landbohuse er det muligt for helt almindelige familier at prøve kræfter med livet som "fortidsfamilie" i sommer- og efterårsferie. Det er eftertragtet at rejse tilbage i tiden, så i 1800-talsmiljøet Landbohusene, tages stort set alle weekender også i brug. Her har der været familier fra nutiden, som har gået med halm i træskoene, hentet vand i tunge træspande til de sortbrogede grise og famlet sig frem efter svovlstikkerne, når mørket

sænkede sig. Med alle sanser har de fornemmet og forstået lidt af det liv, som vores tipoldeforældre levede, og hvad det liv krævede. Det giver uvægerligt også et nyt blik på det liv, de selv lever i dag. Samtidig med at familierne får en stor og personlig oplevelse, er deres tilstedeværelse også med til at give Sagnlandets gæster et mere levende indtryk af livet på landet i 1800-tallet, både i børnehøjde og voksenhøjde.

At sådanne ophold i en anden tid bliver en stærk oplevelse, der sætter nutidens liv i perspektiv på godt og ondt er nedenstående citat fra en fortidsfamilie i Landbohussenes dagbog et fint udtryk for:

Guds fred og goddag!

Familien Schjødt Kold rejser tilbage til fremtiden og lige nu er pigerne ved at sige ænderne og gæssene og geden Rasmine ret Far vel. Jeg har lige gået ad den snøede sti bag huset og fået hylderegn i hovedet. Der drysser også hyldeblomster på møddingen – og sådan har det været at bo her i en lille uge: Hjemligt, beskidt og en dybt sød oplevelse. Tidsrejsen begyndte, da Sørine gav os 1800-tals klæder på. Åh, hvor så pigerne søde ud.

Der er meget nyt at lære den første dag, og vi var ivrige efter at komme i gang med at bo, lave mad og passe dyr. Pludselig kom Alberte på 10 år gående med en ged i snor. Marius havde givet begge pigerne opgaver og nu skete forvandlingen. "Jeg vil gerne vaske op", sagde Alberte. Om aftenen da hun lå i slagbænkens halm, funderede hun over, at hun ikke manglede sin ipad. "Det er også fordi, der ikke er noget at lave derhjemme. Man kan ikke lige gå en tur med en ged fx".

For os voksne har det været en befrielse at være uden andet nyt end det gæsterne har overbragt. (...) Indimellem var det lidt strengt at have gæster, mens man var træt og sulten. Til gengæld var alle meget søde og aftnerne magiske. Vi har fået rutiner, vi har været sammen som familie, og vi har lært på den allerbedste og mest sanselige vis om de mennesker og håndværk, der gik før os.

Landbofamilie sommeren 2017

Gæsteanalyser

De besøgende i Sagnlandet Lejre repræsenterer forskellige brugertyper. Et meget stort flertal af de besøgende udgør børnefamilier, mens bedsteforældre, danske og udenlandske turister samt børneinstitutioner og skoler på udflugt også udgør væsentlige grupper. Nogle gæster er trofaste stamkunder og andre besøger Sagnlandet for første gang.

Publikumsundersøgelserne i perioden 2014-2016 har tydeligt vist, at højsæson og perioden umiddelbart efter højsæsonen i august har størst publikumsvægt og derfor har fået størst prioritet i de formidlingsmæssige indsatser i 2017. Derfor blev en anden periode i sæson 2017 gjort til genstand for nærmere publikumsundersø-

gelse i 2017: Sagnlandets juleåbent i de 3 første weekender af december. Baggrunden for dette fokus skyldtes en fortsat og markant besøgsfremgang i denne periode fra 2014 – 2016.

Via gæsteinterviews var målet derfor i 2017 at få større indsigt i hvilke videns- og oplevelsesaspekter ved juleåbent, der var afgørende for de besøgendes oplevelse. For at sikre en fortsat og hensigtsmæssig udvikling og bæredygtig drift af juleåbent, blev gæsternes oplevelse af *"value-for-money"* givet et særligt fokus. Det skyldes, at det stærkt stigende besøgstal har betydet pres på det hidtidige princip om gratis entré i julen, mod betaling for aktiviteter, idet køerne til aktiviteterne blev meget lange.

Gæsterne kan i forskellige prøv-selv værksteder f.eks. være med til at filte julepynt, lave julepynt af ler, støbe tinsoldater, lave vokslys mv. Hertil kommer gratis fortællinger, nissejagt, smagsprøver på hjemmebagte pebernødder samt mulighed for at købe gløgg, varm øl med smørklat, varm saft, æbleskiver, risengrød og flæsketegssandwich samt naturligvis gode julegaver i Butik og de Historiske Værksteder. Følgende tendenser i gæsternes besvarelser om juleåbent var tydelige:

- De besøgende er generelt meget glade for oplevelserne til juleåbent, og der var i deres kommentarer meget stor sammenhæng mellem deres forventninger til oplevelserne og indfrielsen af forventningerne.
- De besøgende lægger vægt på at være aktive sammen til et julearrangement. Dette blev omtalt som unikt ved Sagnlandets juleåbent i sammenligning med f.eks. julemarkeder, hvor man som gæster blot går rundt, køber gaver og spiser godter.
- Kendskabet til Juleåbent var i høj grad via bekendtes omtale (Word-of-Mouth-effekt) samt i nogen grad via Facebook. Både stamgæster, som også besøgte Sagnlandet flittigt i sommerhalvåret, og nye førstegangsgæster er blandt de besøgende til jul.
- De besøgende bruger i gennemsnit færre timer pr. besøg end i sommerhalvåret, og mange gæster ankommer først ud på eftermiddagen. Generelt oplever gæsterne dog stadig værdi ved besøget.
- Det er vigtigt for de besøgende, at der ikke dannes lange køer ved aktiviteter og værksteder. Det er ligeledes væsentligt for oplevelsen, at der fortælles mundtligt om den historiske baggrund for prøv-selv-aktiviteten ved hvert værksted.

- Mange besøgende tager afsted som tre generationer – flere end der ses i Sagnlandet resten af året.
- Af 12 adspurgte familier var kun de 3 på forhånd klar over at entréen til juleåbent var gratis. På spørgsmålet om familierne ville være kommet, hvis der havde været en entrébetaling ud over betaling på de enkelte prøv-selv-aktiviteter, der mestendels dækker materialeprisen, svarede 11 af familierne, at de ikke ville skænke det en tanke, hvis de skulle betale en beskeden entré. Hvad der udgjorde en beskeden entré var til gengæld forskelligt. For 7 familier var dette ca. 20 kr., mens andre mente, at under 50 kr. var rimeligt og to mente under 100 kr. var rimeligt.
- I forbindelse med spørgsmålet om entré kommenterede flere gæster dog at de savnede "den almindelige sagnlandsformidling", dvs. fortælling, optræden, dyrefodring og andre gratis oplevelser. Det blev formuleret således af flere gæster, at skulle der betales entré, så skulle der også "ske mere af det der plejer", dvs. mere fortælling, shows med publikumsdeltagelse og levende fortidsliv. Det ser vi til dels som udtryk for Sagnlandets meget store andel af stamgæster, men også som udtryk for, at gæsterne forventer nogle bestemte oplevelselementer, der for dem udgør "den gode Sagnlandsoplevelse". Som det udtrykkes i følgende:

Interviewer: "Ville ikke gøre en forskel, for om I valgte at besøge Sagnlandet at der var entrébetaling? "

Familiefar (stamgæst): "Næh, vi ville komme alligevel, hvis det var en beskeden entré... altså ikke et stort beløb...som i Tivoli eller sådan noget"

Interviewer: "25 kr. eller sådan noget – ville det være rimeligt synes du? "

Familiefar: "Ja, sådan noget, men så ville vi også forvente at der var mere at opleve – mere fortælling, som der plejer at være... det vi plejer at komme efter – gang i Båldalen og noget mere... "

Generelt skal det siges, at hvert enkelt interview var kortere og mindre dybdegående end vores kvalitative interviews normalt er i sommerhalvåret, idet julegæsterne "havde meget de ville nå" og derfor ikke havde tid til at sidde ned og snakke. Dette har især påvirket data i form af de normalt meget fyldige stemningsmæssige beskrivelser af kvaliteterne i de enkelte oplevelser. Derfor bør der i 2018 indsamles yderligere kvalitative data ved næste sæsons juleåbent.

År 2017's kvalitative publikumsanalyser indgår i videreførelse og - udvikling af juleåbent i Sagnlandet i 2018 og frem.

Undervisning

Sagnlandet Lejre repræsenterer et unikt læringslandskab på 43. ha. Dette landskab gemmer på talrige historiske rekonstruktioner fra stenalder, jernalder, vikingetid og 1800-tal. De historiske miljøer ligger i tidstypiske naturlandskaber, der skifter karakter med årstiderne og hvor medarbejdere iklædt datidens dragter og historiske dyreracer forstærker oplevelsen af at træde direkte ind i historien.

Undervisningsforløb

I 2017 har Sagnlandets Skoletjeneste udbudt 21 undervisningstilbud fordelt på alle historiske miljøer og aktivitetsområder. Afhængigt af emne og varighed gennemføres undervisningen af en eller to Sagnlandsformidlere per klasse. I forbindelse med lejrskoleophold på 2-5 dage i Sagnlandets Vikingemiljø gennemføres undervisning af to eller tre Sagnlandsformidlere pr. klasse. Kun to tilbud (til udeskoleundervisning) er anlagt på, at klassens egen lærer gennemfører undervisningen på egen hånd, vha. de undervisningsmaterialer Sagnlandet stiller til rådighed.

Sagnlandets undervisningsforløb har afsæt i *Pædagogiske læreplaner* til børneinstitutioner og folkeskolens *Forenklede Fælles Mål* for grundskolen samt *læreplaner* for de *gymnasiale uddannelser*. Endelig tilpasser vi vores undervisningsforløb til særlige brugergrupper som f.eks. sprogskoler, andre ungdomsuddannelser m.fl.

For at sikre bedst mulig læringsudbytte er alle undervisningsforløb bygget op over en fast grundstruktur, der skal sikre klar forventningsafstemning rammesætning:

- Opstart, hvor klassen bliver modtaget, forventninger afstemt, både med lærerne og eleverne, relationer bliver dannet og afklapset og elevernes forforståelse bliver sat i spil.
- Forløb, hvor målet med dagen bliver skitseret, aktiviteterne sat i gang, instruktioner og informationer givet og afprøvet. Varierede undervisningsformer sætter efterfølgende eleverne i stand til at gøre sig egne førstehåndserfaringer med forskellige arbejdsprocesser og emner.

- **Afslutning**, hvor der sker en opsamling og refleksion ved hjælp af sprogliggørelse af erfaret læring.
- **Dynamik**, hvor klassen samles, spredes og samles igen styrker praksisfællesskaber, at kunne arbejde på egen hånd og at kunne dele viden og erfaring bagefter.

De udbudte undervisningsforløb præsenteres overskueligt for lærerne i lærematerialet *"Levende Fortid"*, der kan downloades fra Sagnlandets hjemmeside på www.sagnlandet.dk/besog-os/undervisning/ samt via den centrale Skoletjeneste på: www.skoletjenesten.dk/soeg/tilbud/alle?search_api_fulltext=sagnlandet

I *"Levende Fortid"* finder lærere og pædagoger, der gerne vil booke et forløb, korte beskrivelser af

- Sagnlandet Lejres pædagogiske værdigrundlag og praksis
- De enkelte historiske miljøer og aktivitetsområder med tilknyttede undervisningsforløb
- Eksempler på særlige læringsmål og Forenklede Fælles Mål som undervisningsforløbene bidrager til at opfylde.
- Praktisk info vedrørende klassetrin, pris og kontaktoplysninger m.m.

Pædagogik

Sagnlandets undervisningsforløb er inspireret af forskellige læringsteorier. Bl.a. John Dewey om *"Learning by doing"*, Dorothy Heathcote om *"lærer i rolle"*, Olga Dysthe om *"dialogisk undervisning"* og Howard Gardner om *"De mange intelligenser"*.

Undervisning i de historiske miljøer foregår i praksis vha. den pædagogiske metode *"lærer i rolle"* med vægt på dialogbaseret undervisning og involvering af alle sanser gennem praktiske aktiviteter, hvor eleverne selv skal være skabende. Derfor er Sagnlandets undervisningsinstruktører ikke alene klædt i dragter, der afspejler den tidsalder undervisningen omhandler, de har også hver sin helt personlige baggrundshistorie. Det stimulerer indlevelse og lyst til at lære:

Alle de konkrete opgaver og aktiviteter sammenkoblet med rollespillet og miljøet er et unikt læringsrum som har givet oplevelser og læring som klassen vil huske mange år frem.

Lærer, med 1. klasse på 1800-tals forløbet "Husmandsbørn i 1850'erne"

Eleverne udtrykker, at de har lært hvad de gjorde i "gamle dage", selvom de havde lært om det i skolen. Nu sidder det rigtig godt fast.

Lærer, 4. klasse på "En dag i jernalderlandsbyen Lethra"

Praktisk læring, indlevelse, historie(n) bliver levende. En super god oplevelse og et godt minde.

Lærer, 5. klasse på "En dag som viking"

"Fantastiske fortællinger. Marius og Sørine formåede at fange eleverne præcis hvor de var. Dejligt med udklædning og indlevelse"

Lærer, 5. klasse på "Husmandsbørn i 1850'erne"

Instruktøernes individuelle personhistorier opbygger vi gennem en kombination af deres egne, personlige livsoplevelser og universelle livsoplevelser, der er uafhængige af tid og sted. F.eks. at rejse, at flygte, at stifte familie, at krige, at miste. Vi har døbt disse personer **"Historiens øjenvidner"**. En er f.eks. lejesoldat, en anden bortløben slave, en tredje bonde, en fjerde overvejer udvandring, en femte er indvandrer, en sjette er enke med småbørn osv. Det er skæbneforløb, der kendes til alle tider og steder.

Ved at arbejde med sådanne universelle roller og fortællinger i historisk klædning og perspektiv, opnår vi en distance, der gør det muligt at berøre følsomme emner og dilemmaer uden at overskride elevernes aktuelle livssituation. Men samtidig giver rollerne mulighed for akkurat at drøfte sådanne væsentlige livsvalg, konflikter, tab, sorger og glæder, der relaterer sig til børnenes aktuelle livssituation.

På den måde sikrer vi med enkle virkemidler, at eleverne oplever historien i øjenhøjde med dem selv, deres samtid og egen livserfaring. Det giver børnene inspiration til at reflektere over det forhold, at vi som mennesker altid er et produkt af historien, men med mulighed for fremadrettet og selvstændigt at træffe andre og nye valg ud fra de indsigter og erfaringer, historien kan give os. Netop identifikation og kropslig udøvelse gør, at viden bliver til erfaring, der huskes af børnene:

Vores børn taler meget om det (hele året)

Pædagog, børnehave (3-6 år) 1800-tals forløbet "Forår og Påske i gamle dage"

Enestående oplevelse af fordybelse, nærvær og viden om vores fortid.

Pædagog, børnehave (4-5 år) på Lejrscole i Vikingetid (2 døgn)

I gør alt det, der skal til når børn skal lære. Tak for et fantastisk og lærerigt besøg. Vi ses en anden gang.

Lærer, med 1. klasse på 1800-tals forløbet "Husmandsbørn i 1850'erne"

Meget fine og virker troværdige. Flere af vores 9årige elever var overbevist om, at de var havnet i stenalderen :-)

Lærer, 2. klasse på "En dag som stenalderjæger"

Det hjælper i den fremtidige undervisning, at vi kan minde børnene om dagen i dag.

Lærer, 4. klasse på "En dag som stenalderfisker"

Det kan være svært at forestille sig noget man ikke selv har erfaret//oplevet. Det kan man her.

Lærer, med 4. klasse på 1800-tals forløbet "Husmandsbørn i 1850'erne"

Skoleevalueringer – tilfredsanalyser af kvalitet og relevans

Sagnlandets undervisningsforløb favner bredt i tid og sted og giver lærere og elever mulighed for selv at stifte praktisk bekendtskab med livet i forskellige tidsperioder. Undervejs er alle aktive, og de skal både undersøge, perspektivere og sætte ord på deres førstehåndserfaringer.

Ved at tage udgangspunkt i det at være menneske og leve i andre tider og under andre kulturelle og naturmæssige betingelser inspirerer alle forløb til tværfaglig og fagfaglig arbejde i såvel indskoling, mellemtrin og udskoling.

At det rent faktisk også sker i praksis, viser Sagnlandets løbende undervisningsevalueringer. Her giver lærere og pædagoger skriftligt feedback på deres brug, oplevelse af relevans og tilfredshed med de modtagne undervisningsforløb.

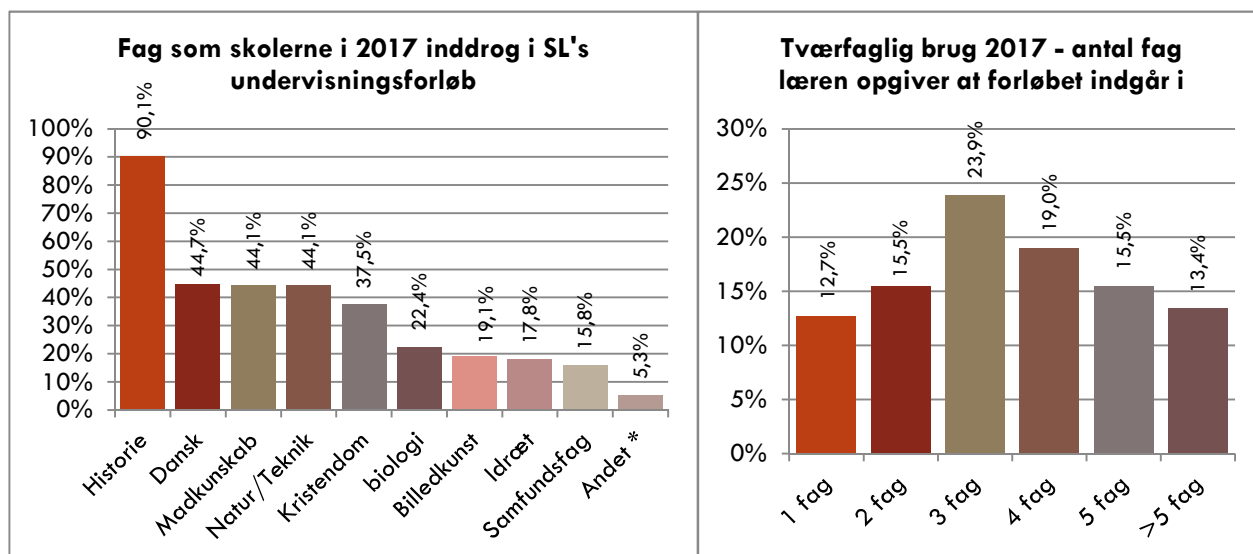

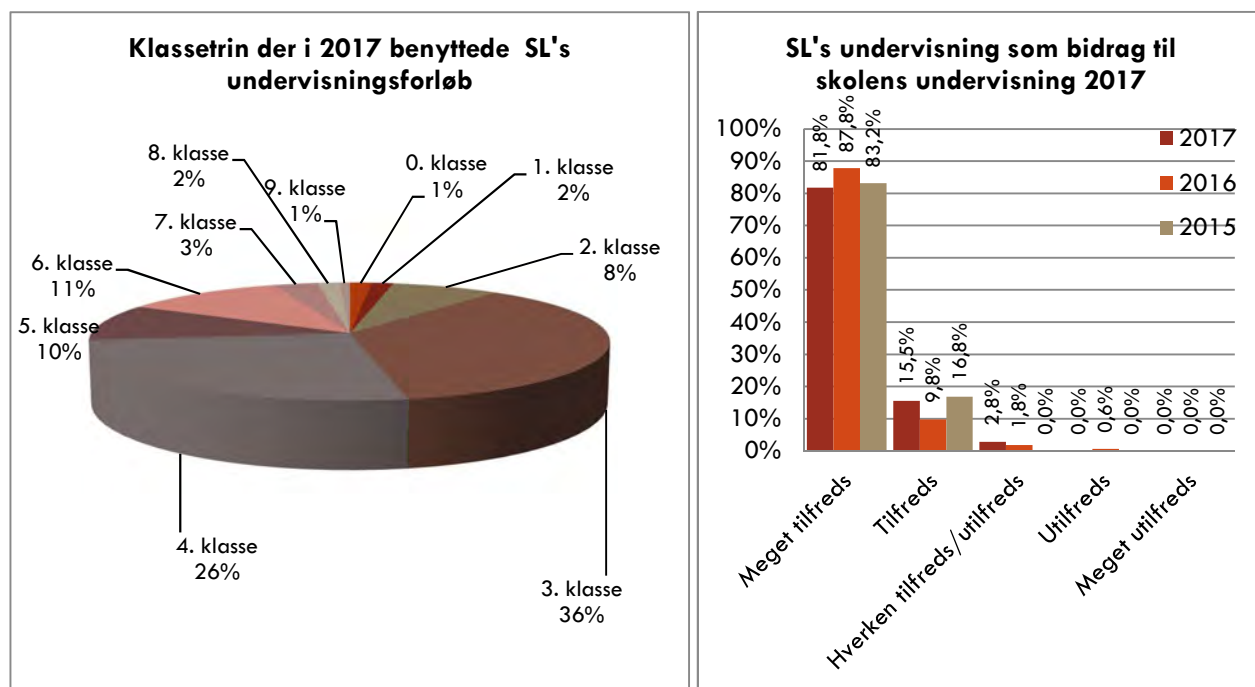
I 2017 har vi modtaget 184 skriftlige evalueringsskemaer (19 børneinstitutioner og 152 skoler, 11 SFO'er og 2 andre typer institutioner).

I årets analyser af det kvantitative og kvalitative evalueringsmateriale kan der opstilles følgende top 5, der viser hvilke fag, Sagnlandets forløb især anvendes i og til at understøtte og supplere lærerne egen undervisning hjemme i klasseværelset: 1) Historie (90,1 %). 2) Dansk (44,7 %). 3) Madkundskab (44,1 %). 4) Natur & Teknik (44,1 %). 5) Kristendom (37,5 %).

Analyserne viser også, at Sagnlandets undervisningsforløb i altovervejende grad (>85%) indgår i tværfaglig sammenhæng. Kun i 12,7% af besvarelserne nævner lærere, at Sagnlandets forløb kun indgår i ét enkelt fag. I så fald er det, ikke overraskende, især faget historie som forløbet understøtter.

Klassetrin der anvender Sagnlandets undervisning domineres af Indskoling (46,9 % fra 0.-3. klasse) og Mellemtrin (47,7 % fra 4.-6. klasse), mens Udskoling ligger

sidst (5,4 % fra 7-10. klasse). Alene 3-4-5 klassetrin står for 72,3% af klasse-spredningen.

Endelig viser lærernes evaluering høj grad af tilfredshed med Sagnlandets undervisning. Således er 97,3 % "Tilfreds" eller "Meget tilfreds" med stor overvægt (81,8 %) på sidstnævnte kategori. Mange uddyber kvalitativt, hvad de finder særligt tilfredsstillende ved Sagnlandets pædagogik og læringsrum:

Meget fyldstgørende, stor flexibilitet. Stor læring for både børn og voksne. Gennemført med rekvisitter, kæmpe stor form for empati fra undervisere.

Lærer, SFO (0-2 kl.) på Lejrskole i Vikingetid (4 døgn)

God formidling af ellers lidt abstrakte begreber.

Lærer, SFO med børn fra 0-6. klasse, i "Båldalen, alle tiders eksperimentarium"

Alle de konkrete opgaver og aktiviteter sammenkoblet med rollespillet og miljøet er et unikt læringsrum som har givet oplevelser og læring som klassen vil huske mange år frem.

Lærer, med 1. klasse på 1800-tals forløbet "Husmandsbørn i 1850'erne"

Forene praksis & teori. Læring på funktionelt niveau.

Lærer, 2. klasse på "En dag i jernalderlandsbyen Lethra"

Æstetisk erfaring og læring gennem krop og sanser.

Lærer, 2. klasse på "En dag i jernalderlandsbyen Lethra"

At eleverne får en bedre indsigt i tidsaldren ved at prøve det og ikke kun læse om det.

Lærer, 3. klasse på "En dag i jernalderlandsbyen Lethra"

Praksisorienteret læringsrum med gode rammer som understøtter historieundervisningen.

Lærer, 3. klasse på "En dag som stenalderjæger"

"Virkelighedstro", det giver børnene en bedre fornemmelse for tidsperioden end vi kan give dem i klasseværelset.

Lærer, 4. klasse på "En dag som stenalderfisker"

Gode! Eleverne fik indblik i, hvor meget man kan få ud af naturen: tøj, mad, ly osv.

Lærer, med 4., 5 og 6. klasser på "En dag som stenalderjæger"

Eleverne har mulighed for at leve sig helt ind i en bestemt periode samtidig med de lærer nye ting. Eleverne har både ny viden og færdigheder med hjem.

Lærer, 4. klasse på "En dag i jernalderlandsbyen Lethra"

Læring med kroppen, fordybelse, en del af noget større - historien. Frihed under ansvar.

Lærer, 4. klasse på Lejrskole i Vikingetid (2 døgn)

Store muligheder. Mange hukommelsesdomæner i brug. Sanser. Afprøvning.

Lærer, 4. klasse på "En dag som viking"

Der er røre-gøre oplevelser og læring. Det er inkluderende læring.

Lærer, 5. klasse på "En dag som viking"

Fede faciliteter med gode udearealer. Der er mange muligheder for at bringe bevægelse ind i undervisningen.

Lærer, 5. klasse på "En dag som viking"

Fantastiske. Det vil eleverne huske! Man lærer med alle sanserne.

Lærer, 6. klasse på "En dag som viking"

Students working with their bodies and senses. Students learning responsibility and respect for past and the environment.

Lærer, 6. klasse (international school) på "En dag som viking"

Lærere i specialskoler og i skoler med klasser, der har særlige udfordringer, fremhæver, at Sagnlandets undervisningsmetoder, læringsrum og instruktører både er indlevende og rummelige og formår at få alle elever med:

Formidlerne på "Ravnebjerg" er formidable til at fange børnenes interesse og dermed gøre undervisningen levende og spændende. I forhold til vores målgruppe af elever (autisme + ADHD) var det klart den praktiske del som fungerede godt. Har

flere gange oplevet Jutta & Søren som formidlere, de er eminente til målgruppen af børn og formår at "fange" dem.

Lærer, 2. klasse på "En dag som viking"

"Vi har en håndfuld børn, der har svært ved at fungere i den daglige undervisning – og som forstyrrer meget. Det var I supergode til at håndtere"

Lærer, 5. klasse på 1800-tals forløbet "Husmandsbørn i 1850'erne"

Det gav eleverne ro i en stresset hverdag. Læring bliver konkret og kropslig.

Lærer, ungecenter med elever fra 6-9. klassetrin på "En dag som viking"

Besøget er med til at gøre det teoretiske konkret. Godt for de "ikke-boglige" elever.

Lærer, 7.-8. klasser i "Båldalen, alle tiders eksperimentarium"

Endelig angiver 99,4 % at de gerne anbefaler Sagnlandets undervisning til andre, hvilket er særdeles glædeligt.

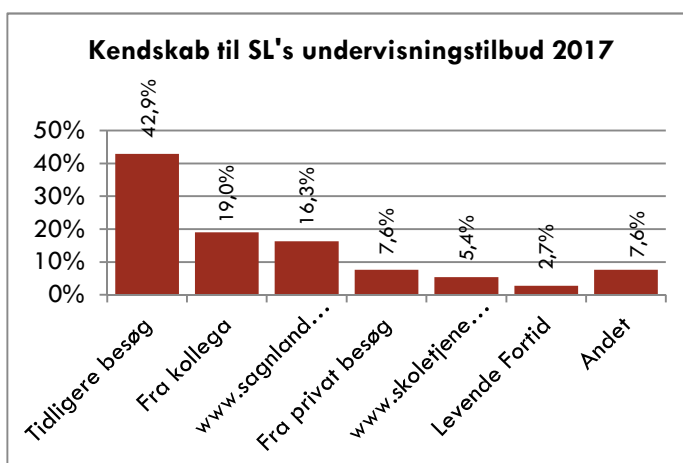
Mht. kendskab til Sagnlandets undervisningsforløb referer 42,9 % af lærerne i 2017 til tidligere besøg.

Sagnlandet har således en trofast brugergruppe. At anbefalinger desuden sker i praksis bekræftes af næsten en femtedel (19,0 %) svarer, at de har fået kendskab via en kollega.

Nye pædagogiske og undervisningsmæssige initiativer i 2017

Sagnlandets undervisningsforløb er altid i udvikling. De eftertjekkes og justeres på baggrund af skriftlige evalueringer fra lærerne, gennem feedback fra Sagnlandets egne undervisningsinstruktører og i forhold til ændringer i skoleverden. Men også andre faktorer som aktuelle samfundstemaer og ny arkæologisk forskning stimulerer til udvikling. Hertil kom i 2017 Sagnlandets opstart af bygning af det kommende nye vikingeområde Sagnkongernes Verden (s. 18ff). Det nødvendiggjorde midlertidig flytning af Sagnlandets hidtidige vikingeområde Ravnebjerg.

Nyt, midlertidigt vikingeområde etableret: Sagnlandets hidtidige vikingeområde Ravnebjerg blev flyttet for at gøre plads til entreprenører og den kommende Kongehal og Hirdens Hus, der skal bruges ved den fremtidige undervisning og formidling af vikingetiden. Heldigvis er Sagnlandet stort, og et nyt midlertidigt vikingeområde blev inden sæsonstart etableret i et dejligt område på en bakketop med højt til himmelen bag Båldalen med skøn udsigt til Uroksernes Dal.

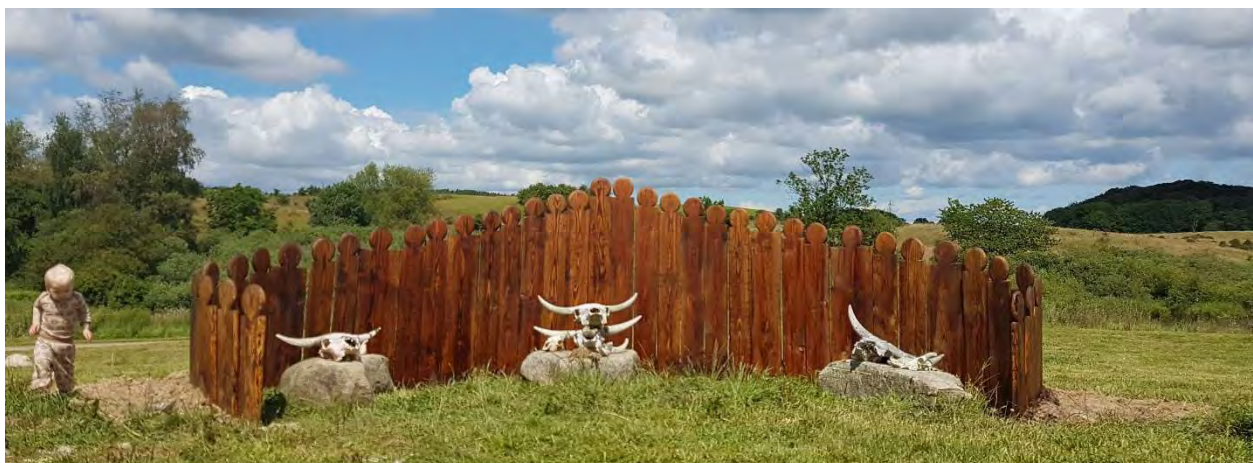
Det "Ny Ravnebjerg" står nu her de kommende par år med håndværkstelte, køkentelte, sovetelte og bagagetelte, der kan rumme mindst 2 lejrskoler ad gangen.

I de sidste mange år har vi arbejdet med et koncept hvor "fastboende vikinger" i form af én klasse, der boede på Gården (de gamle vikingehuse, der pt. er taget ud af drift) havde et kulturmøde med de tilreisende vikinger i form af en anden klasse, der overnattede i tre store telte på Markedspladsen i en vis afstand herfra. I vores nye scenarie med 16 telte (hvoraf 9 er nyanskaffet), et nyopført gudehov af træ, ny anlagte langildsteder og et tingsted af store sten, vægter vi i byggeperioden livet som rejsende for begge besøgende klasser, der nu bor tæt sammen på én stor markedsplads.

Pga. den fysiske sammensmeltning af to samtidige klasser på undervisning/lejrskole på samme plads, har vi i 2017 tilpasset undervisningsaktiviteterne og forløbene, så de matcher det ændrede fysiske set-up i en meningsfuld historisk kontekst. Derfor møder begge skoleklasser, der ofte ikke kender hinanden, nu hinanden i aktiviteter som krigstræning i fælles skjoldmur, i fælles måltider, i vikingedræt og i fælles historiefortællinger. De nye fysiske rammer støtter derfor godt op om at skabe samarbejde, fællesskab og fælles aktiviteter både mellem de besøgende klasser og Sagnlandsformidlerne.

Elevernes møde med emner fra vikingetiden, fortidige arbejdsprocesser, den historiske ramme i kombination med opgaven med at skulle forholde sig til andre "fremmede" elever, til deres egne skolekammerater samt til Sagnlandets øvrige besøgende gæster, både udfordrer og skærper elevernes sanser. Her får de mulighed for at sætte ord på deres førstehåndserfaringer. De er både noget for dem selv og for andre, hvilket styrker deres kompetencer i at danne relationer.

I sæson 2017 blev denne pædagogiske praksis styrket og sat på prøve, når der på visse dage samtidig var 50 overnattende elever på lejrskole og 80 elever på dagsbesøg i form af 3 klasser på forskellige vikingetids dagsforløb.

At den pædagogiske transformation og fysiske flytning til "Ny Ravnebjerg" er blevet godt modtaget af brugerne (både faste og nye kunder) viser nedenstående udvalgte citater, fra pædagoger og lærer, der har benyttet Sagnlandets vikingetidsundervisning – både i form af endagsforløb og lejrskoleophold:

Gode undervisere med pædagogisk flair og spændende indslag.

Lærer, 3. klasse på "En dag som viking"

Alle har været i gang næsten hele tiden. God læring undervejs. Gode aktiviteter. Glade børn. Engageret personale - søde og disciplin på den gode måde.

Lærer, 4. klasse på "En dag som viking"

Dygtige og engagerede instruktører, der så alle elever. Der var også en god portion dannelse indover (tal pænt om maden, se folk i øjnene, når du taler med dem).

Lærer, 5. klasse på "En dag som viking"

Underviserne formåede at formidle god viden til eleverne. Godt med fokus på samarbejde.

Lærer, 5. klasse på "En dag som viking"

Der blev fortalt fint. Eleverne blev sat godt i gang. Der var en venlig stemning. Der var dybde i undervisningen.

Lærer, 6. klasse på "En dag som viking"

Super dejlige vejledere med god humor og en fin historie som de holder fast i. Var gode til at rumme lidt skæve.

Forældretur med 5-7. klasser på "En dag som viking"

Erfarne, dygtige og inspirerende instruktører. Lækker mad. Undervisningen er spontan og fleksibel i forhold til vores børns aldersgruppe.

Pædagog, børnehave (4-5 år) på Lejrskole i Vikingetid (2 døgn)

Instruktørernes tilgang til børnene var fremragende. Blandingen af undervisning og opdagelse perfekt. Gode rammer. God mad.

Lærer, 4. klasse på Lejrskole i Vikingetid (2 døgn)

Det bedste lejrskoleophold uden sammenligning.

Lærer, 4. klasse på Lejrskole i Vikingetid (2 døgn)

Orm og Thorvald var fantastiske til at føre eleverne ind i vikingeverdenen. Sagnlandets tillid til at vi kan have det hele for os selv. De forskellige aktiviteter børnene blev sat til var gennemtænkt/gennemført.

Lærer, 5. klasse på Lejrskole i Vikingetid (2 døgn)

Fantastisk mulighed for unge mennesker til at lære samt være børn.

Lærer, 8. klasse int. school på Lejrskole i Vikingetid (4 døgn)

Konfliktløsning i jægerstenalder. På Sagnlandets stenalderboplads *Athra*, blev der i 2017 gjort nye erfaringer med et kommende undervisningsforløb vedrørende konfliktløsning i stenalderen. Et emne der er aktualiseret af ny arkæologisk forskning. Her blev eleverne i et 5 timers forløb først klædt fagligt på til at kunne færdes i miljøet, for sidenhen at kunne agere som stenalderfolk, der blev stillet overfor 3 typiske konfliktsituationer i jægerstenalderen: sult, indavl og konkurrence om jagt / fisketerritorier.

Grundloven og livet på landet anno 1849. I Sagnlandets 1800-tals miljø, "Krikkebjerg Huse", blev der i 2017 samarbejdet med tre udskolingsklasser fra Lejre Kommune om udvikling af et forløb om nyt undervisningsforløb "Liv og levevilkår på landet i tiden omkring Grundloven i 1849".

Eksterne, pædagogiske samarbejder

I indledningen til årsberetningen er de nyetablerede pædagogiske samarbejder med henholdsvis "Det Fortællende Teater" og Folkekirkens Skoletjeneste allerede berørt (s. 29ff). Her skal andre eksempler nævnes:

Udvikling af pædagogisk laboratorium. 2017 bød på pædagogisk nyorientering i samarbejdet med Sagnlandets mangeårige partner, den centrale Skoletjeneste i København. Sidstnævnte havde redefineret sin rolle og arbejder nu mod at blive et nationalt pædagogisk Videnscenter. Målet med den ny Videnscenterrolle er, at den centrale Skoletjeneste skal genere og dokumentere pædagogisk viden og kunnen med henblik på dele denne viden og praksis med en bredere kreds af interessenter.

Afledt af den centrale Skoletjenestes ny Videnscenterrolle har Sagnlandet Lejres Skoletjenesteafdeling i dialog med Skoletjenesten påbegyndt udvikling af et såkaldt pædagogisk laboratorium i 2017. Det skal bidrage til udviklingen af et nyt undervisnings- og formidlingskoncept, der skal implementeres i det kommende ny, fondsfinansierede vikingemiljø, Sagnkongernes verden (se s. 18ff).

Med krigertræning som udgangspunkt vil Sagnlandet og den centrale Skoletjeneste undersøge, beskrive og fremme dannelsen af bestemte kompetencer hos eleverne på deres vej til at være helt i deres eget liv, en helt, der som fri mand/menneske udfører værdige gerninger til fællesskabets gavn. Arbejdet med det pædagogiske laboratorie-koncept fortsætter i 2018.

Pædagogiske dage med fokus på fordybelse. I samarbejde med Mariendal Friskole på Frederiksberg har Sagnlandet i 2017 arrangeret kurset "Pædagogiske dage med fokus på fordybelse". Det vellykkede kursusforløb for skolens lærere og pædagoger fandt sted i Sagnlandets 1800-tals miljø "Krikkebjerg Huse" og tog afsæt i forløbet "Husmandsbørn i 1850'erne" men tilpasset voksniveau. På den måde fik lærerne og pædagogerne en fornemmelse af, hvad det er eleverne kan opleve og lære i et videnspædagogisk aktivitetscenter som Sagnlandet og få indsigt i den specielle pædagogik, vi har udviklet. Dagen blev afsluttet med et refleksionsrum, hvor Sagnlandets formidlere og lærere og pædagoger sammen drøftede hvornår og hvordan de i forløbet havde oplevet fordybelse, ro, nærvær og indlevelse. Vi delte de udfordringer, som vi oplever i forhold til fordybelse og hvordan man kan imødegå sådanne udfordringer og hvordan man kan overføre erfaringerne til lærernes egen hverdag på Mariendal Friskole.

Æstetiske læreprocesser i samarbejde med Lejre Kommune. Lejre Kommune har udviklet et børnekulturprogram som led i Kommunens partnerskabsaftale med Sagnlandet Lejre. Udover at partnerskabsaftalen giver fri adgang til alle elever og deres lærere i hverdagene, blev det i 2017 aftalt, at alle 4 klasser i Kommunen skal gennemføre et undervisningstilbud efter eget valg.

I Børnekulturprogrammet lægges vægt på æstetiske læreprocesser. I den forbindelse afholdt Sagnlandet Lejre i august 2017 et lærerkursus med oplæg om:

- Hvordan rammesætter Sagnlandet undervisning?
- Hvordan skaber Sagnlandet gode læringsrum og læringssituationer?
- Sagnlandets særlige indlevelsespædagogik og didaktiske overvejelser.
- Introduktion til Sagnlandets samlede undervisningstilbud.
- Hvordan kan klasserne bruge Sagnlandet Lejre som ekstra klasserum i forbindelse med den åbne skole?

Kurset blev afsluttet med rundvisning i Sagnlandets landskab med fokus på pædagogiske muligheder og udfordringer. I alt 26 lærere deltog i kurset og fik ”pædagogisk/didaktisk kørekort” til Sagnlandet Lejre. Lærerne har nu en god forudsætning for at tilrettelægge undervisning på egen hånd i Sagnlandets læringsrum. Udover lærere fra mellemtrin deltog lærere fra indskoling og udskoling på kurset.

Samarbejder med lærer- og formidleruddannelser

Sagnlandet lægger stor vægt på eksterne samarbejder med uddannelsesinstitutioner, der ønsker at underkaste Sagnlandets forskellige praksis’ analyse og stiller sig derfor gerne til rådighed som studieobjekt såvel som sparringspartner. Det skaber ny viden og dynamik i forhold til Sagnlandets egen udvikling samtidig med, at den kommende generation af lærere får kendskab til Sagnlandet særlige læringsrum og pædagogiske praksis. I 2017 prioriterede Sagnlandets Skoletjenesteafdeling to spændende samarbejdsprojekter for hhv. lærer- og pædagogstuderende:

Professionshøjskolen Metropol - Institut for Skole og Læring på Frederiksberg:

To lærerstuderende anvendte vikingeområdet Ravnebjerg som feltstudie i deres bacheloropgave. Med omdrejningspunktet ”skolefaget historie” og oplevelsen af dette, ville de undersøge elevers motivation og engagement for læring om og af ældre historie, i et oplevelsesperspektiv.

I deres opgave søgte de at undersøge motivationen og lysten til at lære hos elever under to forskellige rammer/læringsrum:

- Motivation og lyst til at lære hos elever der har været i Sagnlandet med skoleklassen og oplevet et oplevelsescenter, enten i et konkret undervisningsforløb eller eksplorativt på egen hånd i vores historiske miljøer.
- Motivation og lyst til at lære, når elever anvender et bogsystem om det historiske område i klasserummet.

Metodisk brugte de både observation og interview af forskellige Sagnlandsformidlere, elever og lærere i begyndelsen og i afslutning af et lejrskoleforløb i vikingeområdet Ravnebjerg.

UCC Campus Carlsberg: Fire pædagogstuderende var som led i deres uddannelse i gang med at skrive bachelor-opgave og valgte her som empiri oplevelser i Sagnlandet Lejre og særligt på vikingepladsen Ravnebjerg.

Fokus i deres opgave var på didaktiske aktivitetsforløb, relations-dannelser og æstetiske læringsprocesser, samt identitets-dannelser via rollespil. Deres målgruppe var SFO og Klubbørn. Metodisk brugte de observation, iagttagelse og interview af både elever, lærere og Sagnlandsformidlere.

Forskning

Sagnlandet Lejre – en kulturhistorisk feltstation

Sagnlandet råder over 43 ha. kulturlandskab. Landskabet rummer en række særlige biotoper, der ikke er sprøjtet eller udnyttet intensivt gennem 50 år: marker, enge, overdrev, skovgræsning, højskov, søer og moser. Enkelte marker har helt været friholdt fra maskinel behandling i alle årene og anvendes udelukkende til forhistoriske landbrugsforsøg. Det har i konkrete forskningsprojekter været vigtigt, at jorden aldrig har været udsat for kompression af traktorer, når forhistoriske dyrkningsforsøgs påvirkning af jordens mikrostrukturer efterfølgende er analyseret og sammenlignet med fossile marksystemer.

Sagnlandet råder over et stort hold af historiske dyreracer i form af urokser, vildheste, vildsvin, kreaturer, tamsvin, får, geder, gæs og fjerkræ. Hertil kommer en rig insektfauna med deraf afledt rigt fugleliv. Sagnlandet Lejre stiller sig derfor til rådighed som feltstation for forskellige, eksterne forskningsprojekter, hvor et stabilt, uberørt, men let tilgængeligt naturområde er vigtigt for f.eks. sammenligning med sideløbende, fuldstændigt kontrollerede forsøg i laboratorier.

De Historiske Værksteder – Potteri og Dragtværksted

Sagnlandet tilbyder stærke og efterspurgte faglige kompetencer inden for rekonstruktion af forhistorisk lerkar- og tekstilarkæologi qua dygtige rekonstruktionshåndværkere og specialister i de historiske værksteder Potteri og Dragtværksted.

I disse værksteder opretholder Sagnlandet praktisk viden og kundskab om ældgamle produktionsmetoder og udnyttelse af naturens materialer. Udover at sikre videreførelse af denne håndværksmæssige kulturarv fungerer Potteri og Dragtværksted som åbne formidlingsvinduer til glæde for studerende, forskere og gæster, der i værkstederne kan opleve og afprøve forskellige håndværksmetoder.

Nyt "jydepotteler" – et særligt råmateriale

Potteriet arbejder med at bevare den helt særlige teknik til fremstilling af jydepotter. Jydepotter trykkes ud af én klump ler, hvilket kræver et meget plastisk ler. Dette ler er ikke "hyldevare" nogen steder, men findes i leraflejringer i Vestjylland, hvor jydepotterne oprindeligt blev fremstillet. Tilbage i 1970'erne fik Sagnlandet gravet og hentet en stor portion af denne type ler gravet i en lergrav anvist af Else Marie Pedersen i Vonge, der som en af de sidste, fremstillede jydepotter på egnen. Siden er lergraven dækket og plantet til.

I Sagnlandet har denne forsyning hidtil været basis for fremstillingen af jydepotter, men er nu tæt på at være brugt op. Sagnlandets pottemagere har derfor de sidste år været på udkig efter friske forsyninger af et meget plastisk ler til jydepottefremstilling. Derfor er der afprøvet ler fra forskellige områder i Vestjylland. Det bedste bud er en ny gravning af et meget finkornet og plastisk ler fra Willemoes Teglværk i Gørding. Pottemageriet forventer at kunne indgå en aftale med Teglværket primo 2018, når værket genoptager lergravningen.

Produktion af lerkar til udstillinger, film og undervisning

Eksterne bestillinger af forskellige typer keramik, hvor autenticiteten i udførelsen og det færdige produkt er afgørende, er i høj grad med til at øge fagligheden i form af erfaring i Potteriets arbejde.

I 2017 har Potteriet leveret rekonstruktioner af keramik fra ældre bronzealder til DR. Bronzealderkarrene indgik i DR's optagelser af den store public-service satsning "Historien om Danmark".

En væsentlig del af Potteriets arbejde er fremstilling af keramik til Sagnlandets egne historiske områder. I 2017 blev der bl.a. fremstillet en del håndbygget Ertebølle keramik til jægerstenalderområdet og en større mængde keramik til vikingetidsområdet. Derudover er der fremstillet jydepotter i den særlige trykteknik samtidig med, at der på drejeskive er produceret forskellige typer 1800-tals keramik – sidstnævnte primært til publikumssalg.

Den kontinuerlige produktion af forskellige lerkartyper i forskellige håndværksteknikker fra forskellige tidsperioder er med til at fastholde og øge faglighed og erfaringsgrundlag i Potteriet. Samtidig giver det publikum en unik oplevelse af at træde ind i et arbejdende værksted og få mulighed for at få demonstreret dele af den keramiske fremstillingsproces.

For publikum er ikke mindst drejning en fascinerende oplevelse. Det er næsten magi, når skiven drejer, og leret tækkes op og formes. Drejning er et gammelt håndværk. I Danmark blev teknikken for alvor udbredt fra tidlig middelalder. Nu er det beklageligvis også et af de håndværk, der er på vej ud. At blive pottemager har været en helt traditionel håndværkeruddannelse bestående af teknisk skole og læreplads. Tilbage i 2008 blev det fra Uddannelsesministeriets side desværre besluttet at lukke uddannelsen. Det er derfor ikke længere muligt at uddanne sig til pottemager i Danmark. Måske netop derfor oplever pottemagerne i Sagnlandets Potteri en stadig større efterspørgsel på at prøve drejning. Dette blev i 2017 imødekommet i form af to annoncerende drejeweekender. Her kunne gæsterne med kyndig instruktion selv prøve at dreje. Det blev en stor oplevelse for gæsterne, der mærkede det "levende" ler på skiven, udfordringen ved at få det centeret og derefter trukket op i form. Det gav både respekt og forståelse for det fine håndværk og den dybe erfaring, der ligger bag pottemagerens arbejde.

Dragtrekonstruktion præsenteret på forskersymposium i Tjekkiet

I 2015 fremstillede Sagnlandets tekstilarkæolog i samarbejde med Museum Midtjylland en kopi af en kjole fra 2 årh. e.Kr. i Dragtværkstedet. Kjolen blev vævet på en såkaldt opstadvæv i håndspundet garn af nøje udvalgt fåreuld. I væven indgik rekonstruerede vævevægte fra samtidige arkæologiske fund, og i den forbindelse testede vi med succes forskningresultater fra tidligere samarbejder med Grundforskningsfondens Center for Textilforskning (CTR).

Dette rekonstruktionsarbejde blev i 2017 præsenteret ved det internationale Symposium for Textilforskere, NESAT VIII, i den tjekkiske by Liberec (North European Symposium for Archaeological Textiles, www.nesat.org). Arbejdet og ideerne blev modtaget med stor interesse, og Sagnlandets tekstilarkæolog fik god og brugbar respons på nogle af de problemer, der var oplevet undervejs i Sagnlandets rekonstruktionsarbejde, og som nu kan komme fremtidige arbejder til gavn.

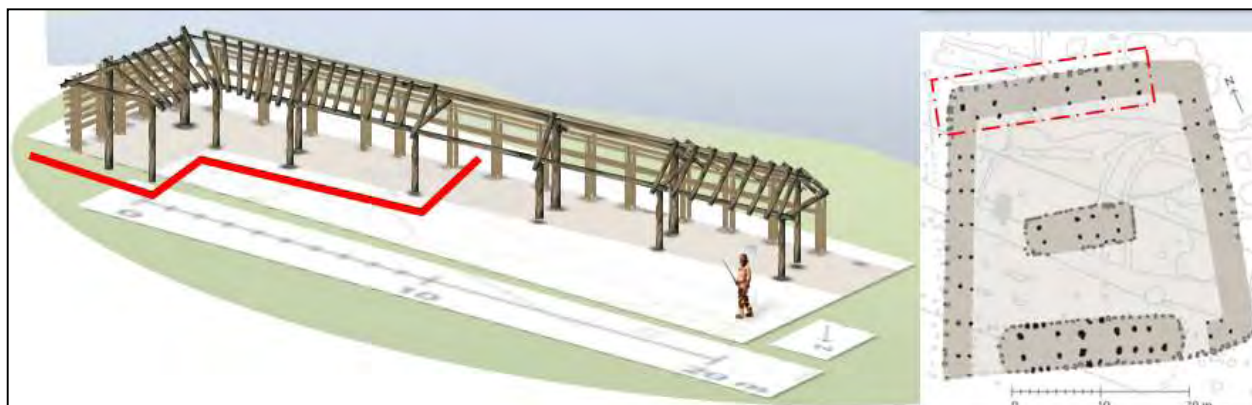
Forsøg med spinderedskaber fra jernalder

I 2017 bistod både Dragtværksted og Potteri to specialestuderende fra arkæologistudiet på Københavns Universitet, Line Lerke og Christine Søvsø Hjorth-Jørgensen. I forbindelse med deres hovedfagsspeciale, "Fragmenter af et håndværk: Tekstilhåndværkets synlige og usynlige rum i førromersk og ældre romersk jernalder", havde de indsamlet og registreret mulige spinderedskaber lavet af sekundært forarbejdede potteskår. Dvs. et eksempel på muligt genbrug af skår fra itubrudte lerkar, der var genanvendt som mulige tenvægte.

Gæsterne kunne desuden se og prøve garvningsmetoder, birketjæreudvinding, flinthugning og forskellige fletteteknikker af plantefibre.

I stenaldertræffet deltog desuden 8 særdeles dygtige flinthuggere fra Tyskland, Norge, Danmark og USA i forbindelse med et særligt flinthugningsseminar over fire af ugens dage, på initiativ af lektor og arkæolog Mikkil Sørensen, Saxoinstitutet, Københavns Universitet. Deres håndværksmæssige færdigheder i forbindelse med rekonstruktion af de fineste, men også teknisk sværeste flintredskaber fra yngre stenalder, giver altid anledning til stor beundring og mange spørgsmål fra videbegærlige gæster.

Rekonstruktion af hegnshus fra ældre romersk jernalder

I Sagnlandets jernalderlandsby *Lethra* blev det bærende tømmer skelet til et såkaldt "hegnshus" tilvirket og rejst i løbet af 2017. Det arkæologiske forlæg stammer fra et jysk bopladsfund, Hjemsted Banke. I løbet af ældre jernalder fra tiden omkring Kristi fødsel, begynder sådanne særlige funktionsbygninger at dukke op, der er integreret i de hegn, der omgiver den samlede gårdsenhed centreret omkring selve langhuset. Som det fremgår af illustrationen, kan sådanne hegnshuse, være ganske omfangsrige. De tolkes som bygninger med saddeltag og vægge af kvas/grenflet, der har sikret tørre, velventilerede forhold til opbevaring mv.

I oktober 2017 kunne der holdes rejsegilde på *Lethras* kommende hegnshus, der bliver Jernalderlandsbyens 29. husanlæg siden 1964.

Når den nye facilitets- og økonomi-bygning står færdig om et par sæsoner, skal den bruges som ramme for håndværksaktiviteter. Ikke mindst på regnvejrsdage. Her kan såvel Sagnlandets formidlingshåndværkere som landsbyens fortidsfamilier i højsæsonen nemt indbyde mange besøgende til prøv-selv håndværksaktiviteter, idet hegnshuset er helt åbent ind mod landsbyens indre. Det giver langt bedre plads for håndtering af mange mennesker sammenlignet med landsbyens langhuse, der har begrænset lysindfald og plads.

Erhvervsturisme

I SAGNLANDET LEJRE kan virksomheder, organisationer og andre grupper arbejde målrettet med medarbejderudvikling, forkæle kunder, kollegaer og medarbejderens ægtefæller/familier samtidig med, at alle får udfordringer til krop og hjerne. Her kan både små og store grupper få en både sjov, oplevelsesrig og udfordrende dag:

- Inden døre, i vores moderne conference- og mødelokaler placeret i Sagnlandets Velkomstcenter, der opvarmes med bæredygtig jordvarme og solenergi. Her finder man alle moderne AV-faciliteter samtidig med, at man er lige midt i de smukkeste, naturskønne og fredelige omgivelser.
- Uden døre, hvor vores Firmaarrangements & Mødeafdeling tilbyder autentiske oplevelser og arrangementer. Bl.a. rundvisninger, oldtidsdyste på praktiske færdigheder, fortidsquizzes, oldtidsgourmet, rollespil og andre aktiviteter og samarbejdsøvelser, der bringer smilet frem og ryster gruppen sammen.

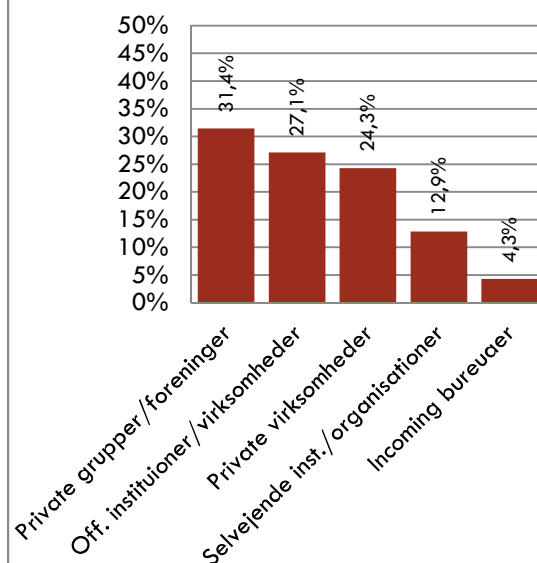
Firmaer og grupper kan vælge mellem forskellige færdige pakkeforløb, ligesom det er muligt at aftale særligt tilpassede arrangementer.

I 2017 afviklede Firmaarrangements- & Mødeafdelingen 70 arrangementer med deltagelse af i alt 1.976 gæster, hvor af 1.614 var voksne og resten børn. Af disse kunder brugte i alt 267 Sagnlandets mødelokaler.

De 70 bookede og afviklede arrangementer skal ses på baggrund af i alt 130 forespørgsler. Det svarer til at godt halvdelen (54 %) af afdelingens forespørgsler i 2017 resulterede i en endelig aftale.

Eventafdelingens kundekategorier 2017

På baggrund af disse og tidligere års analyser og erfaringer med håndtering af forespørgsler, individuel tilpasning forud for evt. booking samt efterfølgende intern logistik og koordinering ved booking arbejder Firmaarrangements- & Mødeafdelingen på optimering og forenkling af afdelingens tilbud frem til sæson 2018. Målet er at reducere antal udbudte produkter, der til gengæld gøres mere målgruppefokuserede og behovsrettede. Det skal samlet set sikre, at flere forespørgsler ender med aftale om køb samtidig med at tidsforbrug på intern logistik og planlægning ved afvikling nedbringes.

Autenticitet, Storytelling og Prøv-Selv

Fælles for de arrangementer Eventafdelingen tilbyder erhvervskunder er, at alle de aktiviteter der indgår rummer spændende kulturhistoriske fortællinger baseret på autenticitet og faglig viden. Aktiviteterne er tilrettelagt, så de sikrer høj grad af aktiv deltagelse. Med det vil vi sikre deltagernes indlevelse og opmærksomhed samtidig med, at de oplever sig selv som led i en meget lang kæde af kreative og innovative mennesker, der gennem hundreder af generationer har skabt grundlag for vores verden af i dag.

De nøgleord vi arbejder efter er: Autenticitet, Storytelling & Prøv-Selv. Alt udfoldet i indholdsrige, fællesskabsopbyggende oplevelser i den danske natur, der er en uovertruffen ramme for afbræk i dagligdagen og virksomhedens vante rammer. Her stifter udenlandske samarbejdspartnere og internationale mødedeltagere desuden bekendtskab med dansk kultur på en ny og spændende måde.

I Sagnlandet kan virksomheder omsætte CSR-politik i praksis

Når firmaer, offentlige arbejdspladser og organisationer afholder et møde eller arrangement får de ikke bare selv en enestående oplevelse. De bidrager samtidig med at støtte Sagnlandets almennyttige formålsparagraf til gavn for skoleundervisning, folkeoplysning og forskning.

Dette bidrag er en stor hjælp i Sagnlandets arbejde og vi takker mange gange de private og offentlige virksomheder, organisationer m.fl. der vælger at bruge Sagnlandet Lejre som mødested og samarbejdspartner for virksomhedsudflugter og teambuilding aktiviteter.

Erhvervsklubben

I 2016 påbegyndte Sagnlandet Lejre opbygning af en erhvervsklub hvor i alt 6 virksomheder tegnede medlemskab.

Erhvervsklubben opererer med 4 forskellige typer af medlemskab og priskategorier, der afspejler forskellige grader af medlemsfordele: BASIC (2.500 kr.), EXPERIENCE (5.000 kr.), EXPLORER (15.000 kr.) og ADVENTURE (25.000 kr.).

ET KULTUR- & ERHVERVSAMARBEJDE MED KONTANTE FORDELE!
ERHVERVSKLUBBEN I SAGNLANDET LEJRE

FOR HJERNER MED HJERTER

Er du og din virksomhed interesseret i nye netværk? Har du fokus på kunder og medarbejdere som hele mennesker, der sammen med familien fortjener gode oplevelser med kultur og natur? Kan du bruge et kreativt rum og mødested?

Vil du samtidig gerne bidrage til at børn og unge kan komme ud af klasselokalet og få styrket deres samarbejdsevner gennem praktiske aktiviteter, der elev og lærer fortæller om innovative og dygtige til at bruge både hjerne og hoved?

Så kom om den synergi og det værdifulle samarbejde, der kan være for din virksomhed ved medlemskab af Sagnlandet Lejres Erhvervsklub. Vi glæder os til samarbejdet!

Lene Nielsen, Direktør

FORDELE:

1. **RESPONSION** for over 50.000 kroner fra mange små og store virksomheder.
2. **MARKETING** via samarbejdet med en gennemgående markedsføring i mødet med kunden som dig selv har påbegyndt dit af erhvervsnetværk.
3. **KAPITEL** på et stort mødested i et historisk miljø og en fantastisk natur.
4. **PRÆSENTATION** af din virksomhed og dine produkter på et fantastisk mødested og på natur & kultur oplevelser.

Vi har defineret fem gode grunde for at tegne et virksomhedsmedlemskab:

- EKSPONERING for over 50.000 gæster fra mange målgrupper
- IMAGEPLEJE via samarbejdet med en almennyttig institution
- NETVÆRK i mødet med ildsjæle som dig selv fra andre dele af erhvervs- & kulturlivet
- RABATTER på entré, mødefaciliteter & arrangementer for din virksomhed
- MEDARBEJDER & KUNDEPLEJE på et anderledes mødested rig på natur & kultur oplevelser

Med erhvervsklubben er det Sagnlandets ambition at knytte virksomheder og Sagnland tættere sammen i et gensidigt udbytterigt arbejde. Det sker dels gennem netværksmøder for medlemmerne med Sagnlandet som vært og ramme, og dels ved at medlemmerne får tilbudt forskellige medlemsfordele, der skal inspirere til deres brug af Sagnlandet i andre sammenhænge.

Sagnlandets arbejde med rekruttering af medlemmer fortsatte i 2017 og ved årets udgang var erhvervsklubben vokset til 17 virksomheder fordelt på tre af klubbens fire medlemskategorier. Medlemmerne omfatter:

- EXPLORER: Vestergaard Company
- EXPERIENCE: Danske Bank, Roskilde afdeling. TVC Advokatfirma, Roskilde. Åvang ApS. - Byg, Anlæg & Park
- BASIC: BDO - Statsautoriseret revisionsaktieselskab, København. Beierholm Revision, Roskilde. Bondeskovgård Savværk. Clio Online. Dansk Drone Kompagni. Elgaard Architecture. Hegnsmontagen. Hornsherred Erhvervsforum. KLJ-EL, ApS. KonditorBager Lejr. Nielsen Freight ApS. Nordea - Erhverv + Privat, Sjælland Midt. Nykredit, Roskilde.

I 2017 blev afviklet to netværksmøder med eksterne oplægsholdere. I maj samledes Erhvervsklubbens medlemmer om oplægget "Et vilde liv" ved David Carsten Pedersen, professionel jæger, TV vært, forfatter og entreprenør, der holdt oplæg om leve med idealisme og passion. En passion, der bl.a. har gjort ham til drivkraften bag en nystartet NGO, der arbejder målrettet for at få andre til at deltage aktivt i naturens mange muligheder.

I september var mødet centreret om et oplæg ved Anders Bülow, nationalparkchef, forstkandidat og friluft vejleder samt gårdejer ved Skibby. Det gav indblik i hvad en dansk nationalpark egentlig er, hvordan den arbejder med udgangspunkt i samarbejde og frivillighed samt hvad perspektiverne for lokalområdet, herunder de erhvervsmæssige muligheder er på sigt.

Der skal her lyde en varm tak til disse virksomheder for deres opbakning til Sagnlandet Lejres arbejde.

Frivillige

Sagnlandet Lejres Venner

Sagnlandet Lejre har en støtteforening, Sagnlandets Venner i Lejre, stiftet i 1986, der yder en værdifuld hjælp til Sagnlandet:

Foreningens formål er at skabe og opretholde forbindelsen mellem Sagnlandet Lejre og personer, institutioner samt virksomheder, der er interesserede i Sagnlandets virke, at udbrede kendskabet til og interessen for Sagnlandets arbejde samt ved særlige fysiske arrangementer at dyrke forbindelsen mellem Sagnlandet Lejre og Sagnlandet Lejres Venner. (vedtægternes § 2)

I 2017 talte foreningen 222 betalende medlemmer. På årsmødet i Kulturhuset Felix i Lejre blev Ulla Pinborg i marts genvalgt som formand med akklamation. Årsmødet bød endvidere på et spændende og velbesøgt offentligt foredrag. Her fortalte ekspert i vikingetidens stile, mag. art. Lise Bertelsen, om den sene vikingetids kunst fra Jellingstenene og fremad.

Ca. 70 medlemmer støtter i forskelligt omfang også op med praktisk bistand til diverse arbejdsopgaver. Det sker gennem forskellige laug, der er tilknyttet Sagnlandets historiske områder eller som frivillig på konkrete arbejdsopgaver og aktiviteter, undtagen undervisning.

De praktiske arbejdsopgaver og aktiviteter, man kan bistå med er f.eks. pasning af historiske haver, klining og kalkning af huse, reparation og vedligehold af historiske bygninger, fletning af hegn og meget mere. Foreningens bestyrelse arrangerer desuden udflugter, foredrag og kurser for foreningens medlemmer.

I 2017 har de særligt aktive medlemmer i de forskellige laug bl.a. arbejdet med vedligehold af Sagnlandets store smedje, hvor f.eks. vinduer er taget under kærlig behandling. Andre har kastet sig over at udskifte og reovere den gamle vandpumpe i Landbohusene.

I jernalder- og stenalderlauget er der ligeledes givet god bistand til områdernes og husenes pleje samt i forbindelse med særlige arrangementer. En særlig gruppe passer og plejer Sagnlandets smukke Middelalderhave, der med sine dufte og smukke planter og blomster er til stor glæde for mange gæster.

To gange årligt afholdes en forårs- og efterårsindsatslørdag, hvor Sagnlandets Venner og medarbejdere arbejder sammen om klargøring til sæson og nedpakning for vinteren. Det er en meget stor hjælp for Sagnlandets medarbejdere, når mellem 70-80 frivillige voksne og børn tropper op og hjælper med stort og småt lige fra rejsning af store, tunge vikingetelte og til at lægge frisk halm i jernalderlandsbyens senge. Denne indsats fejres med en stor og velfortjent middag lørdag aften, hvor frivillige og personale hygger, skåler og glæder sig over de opnåede resultater. En anden festlig dag er årsfesten en lørdag i august, hvor ansatte og venner fejrer Sagnlandet og samarbejdet med grillmad og fælles hygge under åben himmel. I 2017 fik Vennernes mulighed for dels at prøve kræfter med Sagnlandets nye kastemaskine og dels at få en rundvisning ved Sagnlandets direktør på byggepladsen for det ny Magasin, der er en del af projekt Sagnkongernes Verden.

Der skal her lyde en stor og varm tak for den store indsats som alle de aktive Venner yder for Sagnlandet og dets medarbejdere.

Frivillige historiske grupper og foreninger

Sagnlandet Lejre samarbejder hvert år med mange forskellige typer foreninger, der bistår Sagnlandet med aktiviteter på årets sæsonprogram. Det kan f.eks. være historiske re-entactment grupper som jernalderhæren Prindsens Hverving, der er fast tilknyttet Sagnlandet og andre grupper på ad hoc basis. Andre grupper er specialiseret i vikingetiden, romerriget, stenalderen osv.

Hertil kommer andre interessegrupper med fokus på traditionelle håndværk og lign. Bl.a. har en gruppe af dygtige pileflettere de seneste år bistået med at skabe opmærksomhed om dette smukke, traditionsrige håndværk.

Samarbejdet med disse grupper og foreninger gør det muligt for Sagnlandet at skabe store events og optrin til glæde for såvel publikum som foreningerne selv. I Sagnlandet får de en god fælles oplevelse, når de sammen demonstrerer og formidler deres kunnen og viden for et stort publikum.

CSR (Corporate Social Responsibility)

Samarbejder med velgørende organisationer

Sagnlandet Lejre har udarbejdet en CSR (Coorporate Social Responsibility) politik: Vi ønsker at gøre vores kulturoplevelser tilgængelige for målgrupper, der af økonomiske/sociale grunde ikke har mulighed for et besøg. Derfor har Sagnlandet taget initiativ til samarbejde med almenyttige og velgørende organisationer for at løfte vores samfundsansvar.

Af disse grunde donerer Sagnlandet løbende fribilletter til almennyttige og velgørende organisationer, ligesom vi indgår samarbejdsaftaler om reduceret entre. Det sikrer, at organisationernes brugere kan opleve Sagnlandets videnspædagogiske kulturformidling på meget fordelagtige vilkår.

I 2015 indgik Sagnlandet Lejre en to-årig partnerskabsaftale med RED BARNET og donerede 1.000 sæsonkort til en samlet værdi af over 100.000 kr. som RED BARNETS medarbejdere kan uddele til børnefamilier, der af forskellige grunde ikke har samme muligheder for adgang til kulturoplevelser. Samarbejdsaftalen giver desuden RED BARNETS mange frivilligkoordinatorer mulighed for adgang til pædagogiske kurser i Sagnlandet til særpris. Aftalen blev ultimo 2016 fornyet og udvidet til at omfatte perioden 2017-2019. I denne periode modtager Red Barnet hvert år 500 gratis sæsonkort til familier samt 150 fribilletter til Røde Kors egne frivillige, der yder en stor og vigtig social indsats.

På opfordring af Lejre Kommune deltog Sagnlandet Lejre i 2017 i et velgørenhedssamarbejde med Fishing Zealand og Maritimt Forsøgcenter i DR's store satsning "Landsindsamlingen" under temaet "Intet barn må sulte". Her kunne virksomheder byde ind på en spændende dagsoplevelse med titlen "Sejl, fisk og spis som en viking". Den røg op i over 15.000 kr. og det samlede resultat for oplevelser fra Lejre Kommune blev på i alt 31.350 kr. I alt 51 kommuner havde sat oplevelser på auktion. De indsamlede i alt 337.920 kr. Som én af de få danske kommuner bød flere virksomheder i Lejre Kommune ind med oplevelser til auktionen og nåede da også at bidrage med næsten 10 % af de indsamlede midler fra de danske kommuner. Det var et fint eksempel på den vilje til samarbejde og fællesskab, der præger Lejre Kommune.

Sagnlandet modtager løbende mange henvendelser om sponsering af fribilletter og gavekort mm. fra en lang række frivillige organisationer inden for sport, ældre, almennyttigt arbejde mm.

I 2017 støttede Sagnlandet blandt andet følgende foreninger/arrangementer: Hvalsø-Roskilde-Holbæk Tennismesterskaber; Samvirkende Menighedsplejer, Trællepup Skoles Trivselsfond; Den Glade Sommerlejr, IBIS-Hele Verden i Skole; Kræftens Bekæmpelse – Stafet for Livet i Sorø, Boligområdet Værebros Park med unge og indvandrere i Gladsaxe m.fl.

Bæredygtighed

Sagnlandet Lejre tilstræber i videst muligt omfang inden for sit økonomiske råderum at tænke bæredygtighed ind i sin daglige drift. Derfor er Sagnlandets Velkomstcenter og Multihus doneret af henholdsvis Velux Fondene og Augustinus Fonden bygget med henblik på bedst mulig udnyttelse af energiformer, der er CO₂-neutrale. Vi anvender således jordvarme og solfangere til rumopvarmning og til brugsvand.

Den ny kongehal under opførelse skal ligeledes opvarmes vha. et nyt 4000m² stort jordvarmeanlæg. Sagnlandet Lejre fik i 2015 certificeret sit historiske dyrehold som økologisk landbrug.

Formålsparagraf

Dynamik og udvikling er rodfæstet i Sagnlandet Lejres vedtægtsbestemte formål:

Centrets formål er at drive et forskningscenter for udførelse af etnologiske, historiske og arkæologiske eksperimenter. Herunder hører gennemførelse af forskningsopgaver og viderebringelse af resultaterne gennem videnskabelige kanaler og aktiv formidling og undervisning til borgerne. Alle indtægter anvendes til opfyldelse af dette formål.

Vision: En Fortid i en Nutid med en Fremtid

Sagnlandet Lejre tilstræber at vise, at historisk indsigt altid kan perspektivere nutidens problemstillinger samt at vores valg i dag, har konsekvenser for dagen i morgen.

Vision: En Fortid i en Nutid med en Fremtid

Børn og unge er morgendagens kultur- og naturforvaltere. Derfor er vores vigtigste opgave at give børn og unge indsigt i sammenhænge mellem teknologisk innovation, samfundsmæssige forandringer og ændringer i menneske- og natursyn gennem årtusinder. Vi har det udgangspunkt at:

- **HANDLING** uden **HOLDNING** signalerer **LIGEGYLDIGHED** ligesom
- **HOLDNING** uden **INDSIGT** signalerer **FORDOMSFULDHED**.

Derfor ser vi historisk indsigt som et stærkt udgangspunkt for børn og unges uddannelse af fremtidens samfund og værdisæt på.

Derfor hedder vores vision "En fortid i en nutid med en fremtid."

Mission: Jeg prøver og jeg forstår

Aktiv deltagelse er en hjørnesteen i Sagnlandets virke og fremgår af vores mission. Den er inspireret af et gammelt kinesisk ordsprog: *Jeg hører, og jeg glemmer. Jeg ser, og jeg husker. Jeg prøver, og jeg forstår:*

Mission: Jeg prøver og jeg forstår

Sagnlandet Lejres mission er at skabe og formidle viden og forundring om fortidens levevis gennem eksperimental arkæologisk forskning, levendegørelse og undervisning baseret på aktiv deltagelse

Værdigrundlag: Mangfoldighed – Forståelse - Ansvar

Sagnlandet Lejre formidler historie for børn og voksne i en tid, der præges af globalisering. Hver dag bliver samfundet stedse mere komplekst og multikulturelt.

For at begå sig i respektfuld dialog i et sådant samfund, anser vi indsigt i historiske sammenhænge – ikke mindst hos børn og unge – som del af et dannelsesprojekt. Det viser, at alle mennesker har rødder i en specifik kultur, de er rundet af. Vi er alle historieskabte og historieskabende. Derfor har vi også et ansvar for, hvordan fremtiden skal se ud. Derfor baserer Sagnlandet Lejre sine aktiviteter på et værdigrundlag der tager udgangspunkt i følgende nøgleord:

Mangfoldighed i menneskers kultur, selv- og omverdensforståelse belyst i historisk perspektiv.

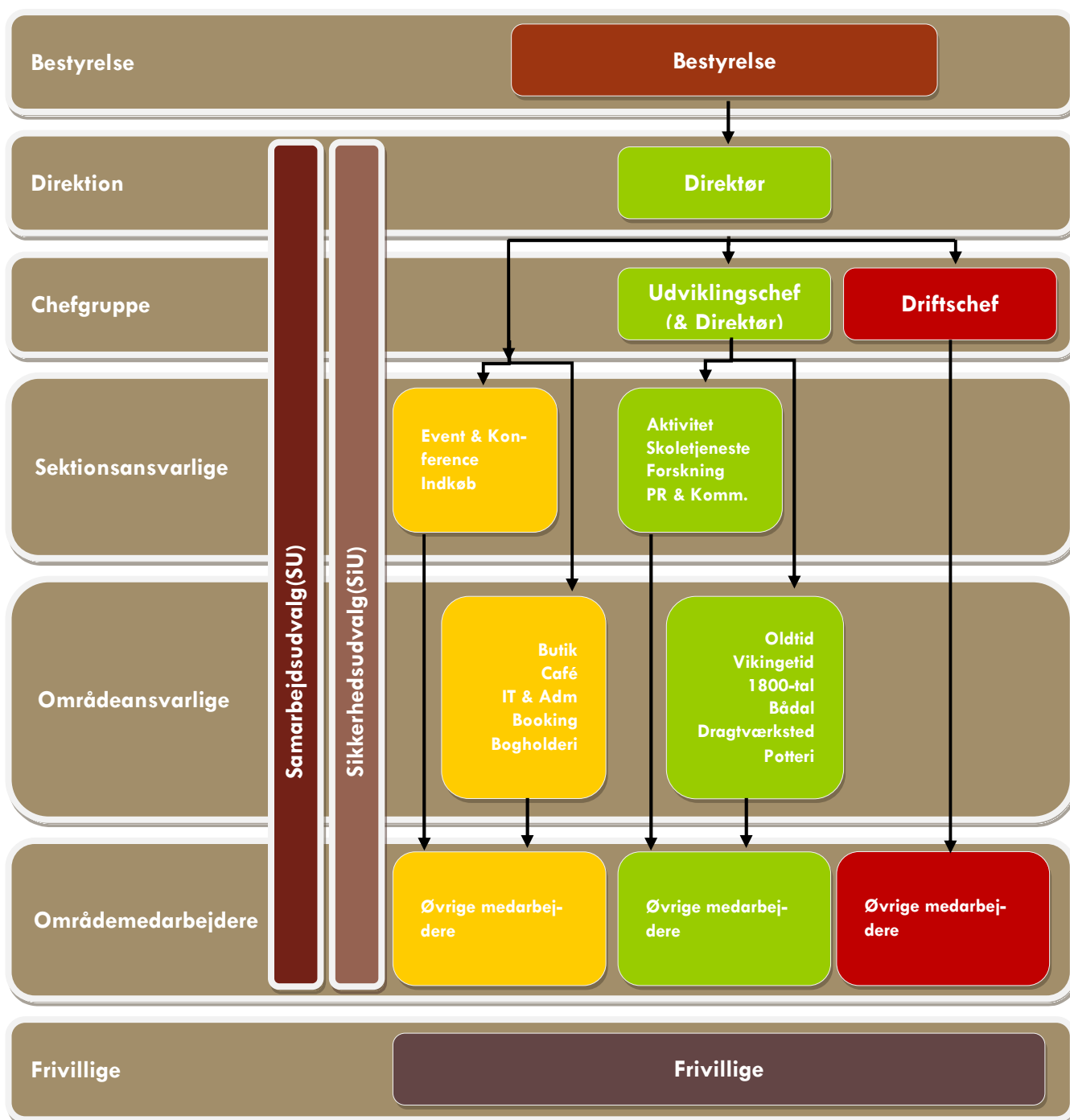
Forståelse af sammenhænge mellem kulturel baggrund og natursyn og ressourceudnyttelse.

Ansvar for en bæredygtig forvaltning af kultur- og naturarv

Organisation

Protektor: Hendes Majestæt Dronningen

Bestyrelse

Protector	Hendes Majestæt Dronningen		
Forretningsudvalg	Formand Professor, Dr. Phil Kristian Kristiansen Göteborg Universitet	Næstformand Advokat Flemming Damgård Larsen, Kommunalbestyrelses- og Regionsrådsmedlem,	Peter Skak Iversen, tidligere direktør DONG ENERGY A/S
	Konsulent Asger Høeg Tidl. Direktør Experimentarium	Direktør Dorte Kiilerich Living Concepts	*) Professor, dr.phil. Morten Meldgaard, Statens Naturhistoriske Museum
Øvrige bestyrelsesmedlemmer	Borgmester Carsten Rasmussen, Lejre Kommune.	Civil ingeniør Søren Kähler	Folketingsmedlem Christine Antorini
Observatør	Godsejer John Munro Ledreborg Slot		
Revisor	Statsautoriseret revisor Peter Rasborg BDO Revisionsaktieselskab		

*) Professor, Ph.d. Rane Willerslev, Aarhus Universitet fratrådte på årsmødet 27. marts 2017 og blev afløst af Morten Meldgaard, professor, dr.phil., Center for GeoGenetik, Statens Naturhistoriske Museum.

Direktion

Direktør	Direktør Lars Holten	
Chefgruppe	Udviklingschef (& Direktør) Lars Holten	Driftschef Stig Claussen

SAGNLANDET LEJRE – Historisk-Arkæologisk Forsknings- og Formidlingscenter

Slangealléen 2 – 4320 Lejre

Tlf. 4648 0878 – www.sagnlandet.dk – kontakt@sagnlandet.dk

CVR: 33247257

BDO Statsautoriseret revisionsaktieselskab

Havneholmen 29 – 1561 København V

Tlf. 3915 5200 – www.bdo.dk – kobenhavn@bdo.dk